

Teatterimuseo 2020

Teatermuseet

Kannen kuvat:

Iso kuva: näkymä Teatterin ullakolle, kuva Patrik Lustig.

Pienet kuvat ylhäältä vasemmalta:

- Prinsessa Hamlet ja Gertrud -nuket esityksestä *Prinsessa Hamlet*, Aura of Puppets ja Turun Kaupungin-teatteri 2017. Nuket: Heini Maaranen. Kuva Ilona Kemppainen.
- Kummitusjuhlat Liven työryhmä, kuva Annemari Untamala.
- Elina Knihtilä, kuva: Eeva Anundi / Teak.
- Maija Ripatin Kaunotar ja hirviö -balettia varten valmistama jänis Suomen kansallisoopperan ja -baletin tarpeistosta. Kuva: Heikki Suomi.
- Marja Uusitalon suunnittelema peruukki. Kuva: Ilona Kemppainen.
- Tanssipukujen kuvausta Kansallisbaletin juhlakirjaan. Kuva: Ilona Kemppainen.
- Näkymä Kansa elää näyttämöllä! -näyttelyyn. Kuva: Ilona Kemppainen.

Sisällys

Katsaus kuluneeseen vuoteen	3
Esinekokoelmat ja arkisto	5
Näyttelyt	17
Yleisötyö, tapahtumat ja palvelut	27
Tiedotus, markkinointi ja kävijät	40
Kansainvälisiä yhteyksiä	42
Talous ja hallinto	46
Tilat ja tekniikka	47
Organisaatio ja henkilökunta	48
Liitteet	50

Kuva: Heikki Suomi

KATSAUS KULUNEESEEN VUOTEEN

Kuten kaikilla kulttuurialan toimijoilla, Covid 19 -pandemia muutti myös Teatteri-museon vuoden toimintasuunnitelmia lähes kaikkien osa-alueiden kohdalla. Vuosi, joka alkoi varsin menestyksekkäästi ja jonka aikana oli tarkoitus kerryttää myös puskurirahastoa seuraavan vuoden remonttia varten, romahti oman tuoton osalta täydellisesti. Kaikki tapahtumat, työpajat ja koko juhlapalvelu oli joko peruutettava tai kävijät purkivat varauksensa itse. Avoinnaoloaika katkeili viranomaisten päätösten vuoksi hyvin lyhyellä varoitusajalla, ja silloinkin, kun museo oli auki, kävijärajoitukset olivat erityisesti syyskaudella tiukat. Kävijämäärät jäivät pandemian vuoksi heikommiksi kuin koskaan tällä vuosituonnilla. Jotta museota satunnaisesti kuitenkin pystyttiin pitämään auki, jouduttiin investoimaan kävijäturvallisuuden takaviin asiakaspalvelun hankintoihin.

Pandemian vuoksi jouduttiin myös nopeasti kartoittamaan keinot ja kehittämään tapoja, jotka mahdollistivat kaikkien mahdollisten toimintojen siirtämisen verk-

koon. Etätyösuositusten vuoksi normaallit museon sisäiset palaverit samoin kuin yhteydenpito eri yhteistyökumppaneiden ja verkostojen kanssa siirtyi muutamassa päivässä nettiin. Myös uusia yleisöpalveluja kehitettiin tai muokattiin verkossa toteutettaviksi niin paljon kuin mahdollista.

Vaikka yleisölle auki olleita palveluja oli hankala kehittää ja ylläpitää, muut keskeiset toiminnot jatkuivat. Neuvotteluja ja kehitystyötä valtakunnallisen vastuumuseon toimintojen selkeyttämiseksi jatkettiin. Keväällä käytiin neuvotteluja Museoviraston kanssa erityisesti valtakunnalliseksi toiminnaksi luettavista tehtävistä. Rajanveto valtakunnallisen ja ei-valtakunnallisen välillä oli ja on osin hyvin hankalaa. Neuvottelut saatiin kuitenkin hyvässä hengessä päätökseen ja toukokuussa museolle hyväksyttiin 5-osainen Valtakunnallisen työn suunnitelma vuosille 2020–23.

Teatterimuseolla on ollut viime vuosina mittavia hallinnollis-toiminnallisia hankkeita. Osin ne myös ovat olleet osa pro-

sessia, kun on haettu statusta valtakunnalliseksi vastuumuseoksi. Koko museon kokoelmapolitiikka ja strategia uudistettiin ja hyväksyttiin jo 2019, saman vuoden aikana päätettiin tallennusalueen laajentamisesta kattamaan myös sirkus ja esitystaide. Uudistuspaineita on kohdistunut pitkään myös museon ylläpitämiin tietokantoihin. Sekä kokoelmatietokanta IDA että Teatterin tiedotuskeskuksen kanssa yhteinen esitystietokanta ILONA ovat tulleet tiensä päähän. Vuoden 2020 aikana jatkettiin eri tarjoajien edustamien kokoelmanhallintajärjestelmien vertailua, toteutettiin tarjouskilpailu ja vielä ennen vuoden loppua hyväksyttiin Teatterimuseon uuden kokoelmatietokannan toteuttajaksi Disec Oy. Lisäksi loppuvuodesta käynnistettiin Teatterin tiedotuskeskuksen kanssa keskustelu esitystietokannan uusimisesta. Keskustelua päätettiin jatkaa seuraavan vuoden puolella siten, että myös muiden esitystietokantoja ylläpitävien tiedotuskeskusten kanssa pohditaan mahdollista tietokantojen yhdistämistä.

Teatterimuseon peruskunnostussuunnitelmia on edistetty aktiivisesti siitä huolimatta, että rahoitus on ollut epävarmaa. Suunnitelmia on edistetty siinä hengessä,

että uudistustyöt ovat myös vaiheistettavissa, mikäli rahoitus ei järjesty. Erityisiä uhkapilviä hankkeen ylle nosti oman tuoton romahtaminen. Toisaalta Kiinteistö Oy Kaapelitalon osallistuminen remonttiin sille kuuluvien osien sekä Tanssin talon rakennusaikataulu lähes pakottivat meidät valmistautumaan peruskorjaukseen juuri nyt, samaan aikaan, kun Tanssin taloa rakennetaan. Rakenteet ja sähköistys museon yleisötiloissa ovat olleet puhtaasti turvallisuussyistäkin uudistuksen tarpeessa jo vuosia. Peruskunnostustarpeesta oltiin yhteydessä myös ministeriöön, josta ei täysin teiltu mahdollisuutta saada valtiolta tukea kunnostukseen. Seikkaperäinen hakemus jätettiin vuoden viimeisinä päivinä.

Loppuvuonna käynnistettiin myös kolmen museon kesken pohdinnat ja suunnitelmat yhteisten asiakas- ja aulapalvelun toimintojen kehittämiseksi. Suunnitelmien täysimittaiseen toteutukseen pyritään saamaan myös ulkoista hankerahoitusta. Hakemus yhteisen Museokeskuksen erityisesti asiakaspalvelua parantavan ja monimuotoistavan konseptointihankkeen toteuttamiseksi jätettiin Jane ja Aatos Erkon säätiölle vuoden lopussa.

Kuva: Ilona Kemppainen

ESINEKOKOELMAT JA ARKISTO

Teatterimuseon kokoelmat palvelevat suurta yleisöä, erikoisalan tutkimusta ja museon omaa toimintaa. Esinekokoelmat ja arkisto vaalivat kansallisesti merkittäviä esittävien taiteiden aineistoja, joista vanhimmat ovat peräisin 1830-luvulta. Säätiön sääntöjen mukaisesti Teatterimuseo tallentaa kotimaista teatteria, tanssia, oopperaa, sirkusta ja esitystaidetta. Museon kokoelmapolitiikassa tallennustyö rajataan alan ammatilliseen toimintaan.

Kokoelmat täydentyivät esittäviä taiteita tuottavien instituutioiden ja ryhmien sekä alan järjestöjen ja yksityishenkilöiden lahjoituksin. Järjestämis-, luettelointi- ja digitoitihankkein edistettiin aineistojen käytettävyyttä ja saatavuutta. Museon muun toiminnan kautta aineistoja saatettiin yleisön nähtäväksi ja koettavaksi.

Museon esinekokoelmissa on runsaasti teatterin, tanssin ja oopperan pukuja, lavastuspienoismalleja sekä puku- ja lavastusluonnoksia. Kokoelmissa on myös nuk-

keteatterin aineistoa, teatteritekniikkaa ja jonkun verran vanhoja lavastuskappaleita, sirkuksen aineistoja sekä tarpeistoa.

Arkistossa on yhteisö- ja henkilöarkistoa sekä erilliskokoelmia (käsiohjelmat, julisteet ja lehtileikkeet). Asiakirja-aineistojen lisäksi arkistossa on valokuvia (suurimaksi osaksi esityskuvia) ja audiovisuaalista aineistoa (valtaosin esitystallenteita ja tekijähaastatteluja). Viime vuosina syntyjään sähköisien aineistojen määrä on kasvanut.

Amanuenssi, arkistonhoitaja, tutkija ja museonjohtaja kokoontuivat säännöllisesti keskustelemaan kokoelmien ajankohtaisista aiheista ja päättivät yhdessä muun muassa aineistolahjoitusten vastaanottamisesta. Kokoelmiin tarjottujen aineistojen vastaanottamista punnittiin kokoelmapolitiikan pohjalta eri näkökulmista, ja tarvittaessa konsultoitiin ulkopuolisia asiantuntijoita. Päätöksissä huomioitiin muistiorganisaatioiden valtakunnallinen

työnjako, ja kullekin aineistolle parhaiten sopivasta sijoituspaikasta keskusteltiin tarpeen mukaan muiden muistiorganisaatioiden edustajien kanssa.

Vuonna 2020 Teatterimuseon kokoelmissa painottuivat uuden kokoelmahallintajärjestelmän hankintaan liittyvät valmistelut. Tanssipukujen 3D-digitointihankkeen varsinainen digitointiosuus toteutettiin vuoden aikana. Suomen Kansallisteatterin aineistolahjoitusten kanssa työskenneltiin läpi vuoden. Kokoelmatiloihin hankittiin uusia hyllykokonaisuuksia ja aloitettiin aineistojen uudelleenjärjestelyjä. Koronapandemia vaikutti kaikkeen kokoelmatyöhön, ja vuoden aikana käynnistettiin hankkeita, joiden tarkoituksena oli dokumentoida esittävien taiteiden kentän toimintaa poikkeusaikana. Useita aineistolahjoitusten neuvotteluja ja luovutuksia jäi kesken koronan vuoksi.

KOKOELMAHALLINTAJÄRJESTELMÄ

Pitkään jatkunut selvitystyö Ida-tietokannan vaihtamisesta uuteen kokoelmahallintajärjestelmään saatiin päätökseen kuluneen vuoden aikana. Järjestelmävaihtoehtojen selvittämistä jatkettiin kevätkaudella. Uusina järjestelminä tutustuttiin Disecin Yksä-järjestelmän museoversioon ja Qi-järjestelmään, jota on Suomessa ryhtynyt edustamaan Communication Pro.

Hankintaprosessia varten laadittiin yksityiskohtainen järjestelmän vaatimusmäärittely sekä palvelunkuvaus ja soveltuvuusvaatimukset. Näiden laatiminen edellytti runsaasti selvittelytyötä, johon saatiin kollega-apua eri tahoilta, erityisesti Suomen käsityön museolta. Lisäksi konsultoitiin ulkopuolisia laki- ja it-asiantuntijoita.

Tarjouspyynnöt lähetettiin lokakuussa neljälle toimittajataholle, ja määräaikaan mennessä vastaanotettiin neljä tarjousta. Tarjouspyynnön kriteeristöä noudattaen uudeksi kokoelmahallintajärjestelmäksi valittiin Disecin Yksä. Uuden kokoelmahallintajärjestelmän käyttöönotto siirtyi vuoden 2021 puolelle.

TANSSIPUKUJEN 3D-DIGITOINTIHANKE

Museossa toteutettiin vuoden 2020 aikana tanssipukujen 3D-digitointihanke, johon opetus- ja kulttuuriministeriö oli myöntänyt rahoitusta vuoden 2018 lopulla. Vuoden alkupuolella laadittiin kohdennettu kysely 3D-pukuaineiston digitointiin liittyvistä tarpeista ja toiveista sekä laadun että käytön näkökulmasta.

3D-digitointihankkeessa mallinnettiin 13 kokoelman tanssipukua. Mallinnoksia julkaistiin Sketchfabissa. Kuva: Ilona Kemppainen.

Projektiin valituista puvuista viisi pukua konservoitiin digitointia varten tekstiilikonservointi Arvotekstiilipalvelu Tupulatä-kissä. Selvittelyjen ja testausten pohjalta menetelmäksi valittiin fotogrammetria, ja kuvaukset ja mallintaminen ostettiin palveluna Ninmalta. Fotogrammetrialla mallinnettiin 13 pukua, ja kahdella näistä testattiin myös 360°-kuvausta. Lisäksi Ninmalta tilattiin kolmen muun puvun 360°-kuvaus.

Ensimmäiset valmiit mallit julkaistiin museon Sketchfab-tilillä vuoden 2020 lopussa. Loput mallit ja hankkeen raportti julkaistaan vuonna 2021.

Verkon välityksellä osallistuttiin eri tahojen järjestämiin, 3D-digitointia käsitteleviin tilaisuuksiin.

ESITTÄVIEN TAITEIDEN KENTÄN KORONA-AJAN DOKUMENTOINTI

Teatterimuseossa käynnistettiin huhtikuussa kolmiosainen esittävien taiteiden korona-aikaa dokumentoiva hanke. Museon verkkosivuilla avattiin toukokuussa kyselyt esittävien taiteiden ammattilaisille, yhteisöille ja yleisöille kevään korona-ajan kokemuksista. Kyselystä tiedotettiin kenttää tiedotuskeskusten kautta. Kyselyä ja kokemusten keruuta jatketaan pandemian pitkittyessä vuonna 2021.

Osana korona-ajan nykydokumentointihanketta museon arkistoon päätettiin tallentaa tietoa kevään poikkeustilanteen aikana syntyneistä teoksista sekä tallenteet ja muita aineistoja valikoiduista esityksistä. Esitykset edustavat esittävien taiteiden eri osa-alueita. Tallenteiden ja muun aineiston lahjoitusneuvottelut tekijöiden kanssa jatkuvat osin vuoden 2021 puolelle. Vuoden 2020 aikana kokoelmiin hankitut aineistot esitellään kartuntapointintojen liitteessä.

Kansalliskirjaston Verkkoarkistossa järjestettiin pandemia-ajan verkkoaineiston valtakunnallinen teemakeruu ajalla 25.3.2020-7.6.2020. Esittävien taiteiden kenttä oli etunenässä tuottamassa uusia verkkoaineistoja yleisölle, ja Teatterimuseossa koettiin tärkeäksi tämän aineiston tallentuminen. Yhteistyössä Verkkoarkiston kanssa Teatterimuseolla koostettiin Verkkoarkiston keruuseen omana lisäyksenään esittävien taiteiden verkkoaineistoa lähes sadan verkko-osoitteen verran. Kertynyt aineisto on Kansalliskirjaston Verkkoarkistossa ja sitä voi tarkastella vapaakappaletyöasemilla, joita on vapaakappalekirjastoissa, Eduskunnan kirjastossa ja Kansallisessa audiovisuaalisessa instituutissa.

AINEISTOLAHJOITUKSET JA INVENTOINTI

Esinekokoelmien aineistolahjoituksia saatiin yhteensä 13 erää. Osa lahjoituksista oli lisäyksiä aiemmin saatuihin lahjoituksiin. Arkistoaineistolahjoituksia vastaanotettiin kaikkiaan 28 erää, jotka sisälsivät yhteensä 104,44 hyllymetriä (hm) paperisia asiakirja-aineistoja, 152045 valokuvaa, 39 kuvatallennetta (näistä omatuotantoa 13). Suurempien av-aineistokokonaisuuksien ja digitaalisten aineistojen luovutukset jäivät käsittelyvaiheeseen. Sekä esineettä arkistolahjoituksissa painottuivat organisaatioiden aineistot. Vuoden aikana vastaanotetuista organisaatioiden ja yksityishenkilöiden aineistolahjoituksista on poimintoja erillisessä liitteessä.

Suomen Kansallisteatterin remonttivalmisteluihin liittyen jatkettiin jo vuonna 2019 aloitettua aineistolahjoitusprojektia. Kansallisteatterin arkistonhoitajan kanssa inventoitiin yleisellä tasolla teatterin arkisto. Inventointiluettelon pohjalta teatteri

valitsi tietyt aineistot tässä vaiheessa teatterilla säilytettäväksi ja tietyt lahjoitettaviksi Teatterimuseolle. Aineistoja seulotaan myöhemmin järjestämisen ja luetteloinnin yhteydessä. Kansallisteatterin vanhaan kirjastoon ja nuotteihin liittyen käytiin tallennustyönjakoneuvotteluja Kansalliskirjaston kanssa. Kirjojen tilanne jäi vielä auki, mutta nuotit siirrettiin Kansalliskirjastoon. Kansallisteatteri oli aiemmin jo lahjoittanut huomattavasti suuremman nuottiaineiston Kansalliskirjastolle, joten nuotit ovat nyt yhtenä kokonaisuutena.

Kansallisteatterin puvuston henkilökunnan ja pukusuunnittelijoiden kanssa jatkettiin pukujen valintaprosessia, jonka aikana käytiin läpi satoja asukokonaisuuksia. Teatterin on tarkoitus luopua vanhas- ta, talon ulkopuolisesta varastotilastaan remontin yhteydessä, ja vähentää samalla varastoissa säilytettäviä tavaroita. Sen vuoksi sovittiin, että pukuja valitaan ensin ehdolle lahjoitusta varten, ja valitut puvut siirretään valmiiksi Teatterimuseolle, jotta teatteri saa samalla tyhjennettyä varastoaan. Ehdolla olevista puvuista seulotaan myöhemmin lopullisesti museon kokoelmiin liitettävä otos. Myös teatterin varastolla sijaitsevaa rekvisiittaa ja muuta esineistöä käytiin läpi. Lahjoituksena saadut esineet ja pukulahjoitukseen ehdolla olevien pukujen ensimmäinen erä siirrettiin Teatterimuseoon keväällä 2020, ja saadut materiaalit pakastettiin. Hanke jatkui syyskaudella, ja edelleen vuoden 2021 puolelle.

Niin kutsutussa Teatterikulmassa toimineiden esittävien taiteiden alan järjestöjen aineistolahjoitukset jatkuivat, ja rakennuksen sisäilmaongelmien vuoksi lahjoitusprosessit olivat edelleen erityisen tiiviitä yhteistyöhankkeita. Aineistot inventoitiin osin yhteistyössä järjestöjen kanssa, ja selvittelyiden jälkeen järjestöille tehtiin yleisen tason seulontaehdotukset. Prio-

risoidut aineistot puhdistutettiin konservointiyrityksessä. Järjestöt maksoivat puhdistuttamisen, ja Teatterimuseo huolehti muista kustannuksista sekä vastasi käytännön järjestelyistä. Vuonna 2019 lahjoitettu Näytelmäkulman arkistokokonaisuus siirrettiin puhdistuksesta Teatterimuseon arkistoon 2020. Pääasiassa Suomen Teatterit ry:n ja Suomen Teatterinjohtajaliiton aineistoja sisältänyt kokonaisuus oli inventoitu vuonna 2019, ja tammikuussa 2020 tämän kokonaisuuden inventointia tarkennettiin, ja pitkäaikaissäilytystä varten priorisoidut aineistot puhdistutettiin ja siirrettiin Teatterimuseon arkistoon. Näytelmäkulman aineistoja vastaanotettiin toinen erä.

Esinekokoelmissa inventoitiin ja järjestettiin pukusuunnittelija Riitta Anttonen-Palon luonnosten pieni lisälahjoitus sekä Suomen Kansallisteatterin aineistolahjoituksen yhteydessä saatu suurehko puku- ja lavastusluonnoslahjoitus. Arkistossa inventoitiin Kansallisteatterin ja Teatterikulman aineistojen lisäksi Kyllikki Forsellin ja Mirja tukiaisen henkilöarkistojen aineistoja.

MUU KOKOELMATYÖ

Vuoden 2020 aikana Ida-tietokantaan ei luuteloitu esineitä eikä arkistoaineistoja. Näyttely- ja tietopalvelutyön osana digitointi yhteensä 58 valokuvaa. 3D-digitointi huomioiden esineitä digitointi yhteensä 193 kpl.

Kokoelmatilojen jäähdytysjärjestelmän uudistus valmistui vuodenvaihteessa. Sen jälkeen oli vielä pitkään haasteita laitteiden toiminnan yhteensovittamisessa kiinteistön muun järjestelmän kanssa. Tämän vuoksi vuonna 2018 vesivahingon vuoksi valokuva- ja av-makasiineista siirrettyjen aineistojen palauttaminen aloitettiin vasta loppuvuodesta 2020.

Arkistomakasiiniin hankittiin marraskuussa uusia siirtohyllyjä. Kuva: Ilona Kempainen.

Toiseen arkistomakasiiniin hankittiin marraskuussa yksi iso ja yksi pieni uusi siirtohyllykkokonaisuus. hyllyjen asennuttaminen ja hyllytyksen aloittaminen aiheuttivat tiloissa uudelleenjärjestelyä. Myös tekstiilivarastoon tilattiin joulukuussa kuuden siirtohyllyn kokonaisuus.

Kaapelitehtaalla tehtiin loppuvuodesta Tanssin talon rakentamiseen liittyen ikkunaremonttia, jonka vuoksi Teatterimuseon näyttelyistä purettiin Teatterin ullakko -nukkenäyttely. Näyttelystä puretut teatterinuket imuroitiin, pakattiin, pakastettiin, valokuvattiin ja palautettiin esinemakasiiniin omille hyllypaikoilleen. Myös Unelmien kuteita -näyttelyn palauduttua näyttelyn viitisenkymmentä pukua käsiteltiin säilytyskuntoon ja ne kuvattiin uudeleen kokoelmatietokantaa varten.

KOKOELMIEN NÄKYVYYS

Työväen Näyttämöiden Liiton (TNL) 100-vuotisjuhlavuoden näyttelyssä Kansa elää näyttämöllä! oli esillä Teatterimuseon arkiston valokuvia ja muutamia kokoelmapukuja. Tämä TNL:n ja Teatterimuseon yhteinen näyttely oli Teatterimuseon jälkeen esillä Vapriikissa. Teatterimuseon valokuvia julkaistiin myös TNL:n juhlavuoden teoksessa. Kokoelmat ovat mukana keskeisesti myös museon omissa kiertonäyttelyissä (ks. kiertonäyttelyt).

Teatterimuseon aineistoja oli edelleen esillä Vapriikin ja Musiikkimuseo Famen näyttelyissä. Lisäksi kokoelma-aineistoja oli esillä museon kotisivujen palstoilla, verkkonäyttelyissä ja julkaisuissa sekä sosiaalisessa mediassa. Myös museon tuttu verkkojoulukalenteri toteutettiin.

Kokoelmapukujen 3D-digitointihanke

Teatterimuseo oli yksi joulukuussa 2018 Opetus- ja kulttuuriministeriöltä kokoelmien 3D-digitointihankkeeseen rahoitusta saaneista museoista. Hanke toteutettiin Teatterimuseossa vuoden 2020 aikana. Teatterimuseon hankkeessa lähtökohtana oli selvittää olemassa olevia mallintamistekniikoita, ja testata mikä olisi paras tekniikka näyttämöpukujen mallintamiseen. Suomessa 3D-mallintamista on tehty kulttuuriperintöaineistolle jo vuosia, mutta esimerkkejä nimenomaisesti näyttämöpuvuista ei ollut. Hanketta lähdettiin lähtökohtaisesti tekemään ostopalveluna. Hankkeessa työskenteli osa-aikaisesti yksi määräaikainen kokoelma-assistentti ja kolme kokoelmatiimin jäsentä.

Ennen hankkeen alkua laadittiin kysely 3D-mallien käytöstä ja niihin liittyvistä toiveista ja tarpeista. Kysely lähetettiin eri alojen asiantuntijoille (mm. tanssin- ja teatterintutkimus, historiantutkimus, käsityötiede, pukusuunnittelu, konservointi, historiallisten asujen harrastajat), ja vastauksia saatiin 11. Lisäksi kyselyyn vastasivat Teatterimuseon edustajat.

Museon mittavasta pukukokoelmasta päätettiin ottaa hankkeeseen mukaan tanssipukuja. Pukuvalinnoissa konsultoitui FT, tutkija ja pukusuunnittelija Joanna Weckmania sekä FT, tanssin tutkija ja toimittaja Aino Kukkosta, jotka ovat kirjoittajina FT, yliopistonlehtori Johanna Laakkosen johtamassa, Suomen kansallisbaletin historiaa käsittelevässä tietokirjahankkeessa. Päätökset valittavista puvuista tehtiin museolla. Osa valituista puvuista konservoitiin Arvotekstiilipalvelu Tupulätkässä.

Puvut ovat monimuotoisia ja monimateriaalisia esineitä. Yksi puku voi sisältää tylliä, pitsiä, helmiä, paljetteja, kiiltäviä kankaita, kultamaalia ja kerroksittain erilaisia tekstuureita. Hankkeen tavoitteissa sekä kyselyyn saaduissa vastauksissa pukujen tekstuurin, eli kankaiden ja ompeluiden yksityiskohtien tarkkuus oli asetettu korkealle. Tekstuurin ohella tavoitteena olivat puvun muodon tarkka toistuminen ja mittatarkkuus.

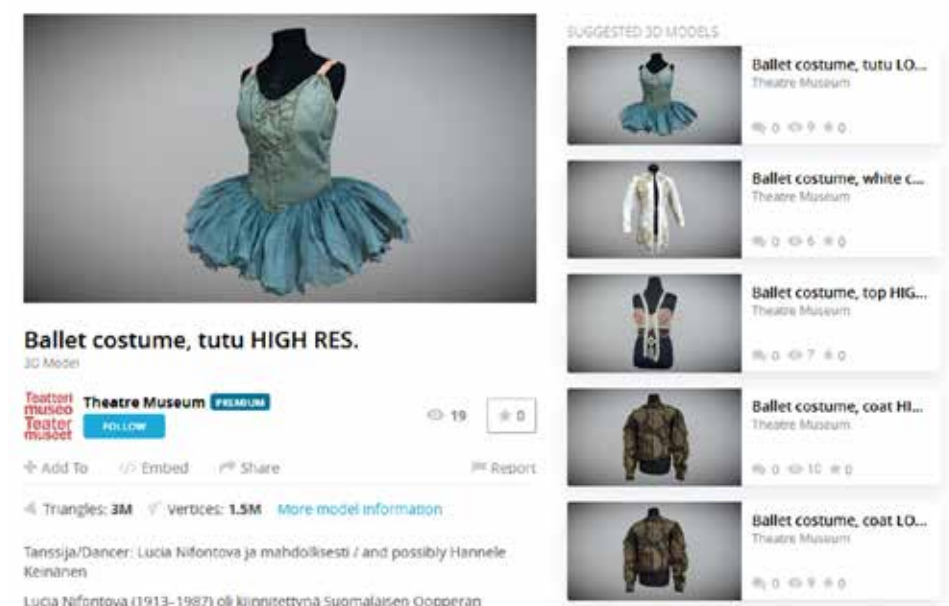
Tarkasteltavat tekniikat olivat fotogrammetria, strukturoitua valoa käyttävä skannaus ja laserskannaus. Esiselvityksiä näistä tekniikoista oli tehty jo vuoden 2019 aikana. Mallintamispalveluita tarjoavien yritysten kanssa järjestettiin esittely- ja keskustelutapaamisia, jotka keväällä 2020 koronapandemian vuoksi käytiin etäyhteyksin. Pukujen muotojen ja materiaalien (esimerkiksi läpinäkyvyys ja kiilto) tiedettiin muodostuvan haasteeksi kaikkien tekniikoiden kohdalla. Esittelyiden myötä todettiin, että fotogrammetria, eli valokuvista mallintamisohjelmilla tehtävä 3D-mallintaminen, todennäköisesti vastaisi hankkeessa asetettuihin tavoitteisiin parhaiten. Palveluntarjoajista valittiin Ninma Oy, joka mallinsi vuoden 2020 aikana yhteensä 13 pukua fotogrammetrialla. Hankkeen osana Ninmalta tilattiin myös muutaman näyttämöpuvun 360° kuvaus.

Hankkeessa tehtiin yhteistyötä myös Aalto yliopiston mittauksen ja mallinnuksen instituutti MeMo:n kanssa. MeMo:ssa testattiin eri tekniikoita mallintamalla museon opetuskokoelmassa oleva tutu. Testattavana olivat fotogrammetria, strukturoidun valon skanneri ja laserkeilain. Testin tuloksena fotogrammetria todettiin parhaaksi tekniikaksi pukujen kaltaiselle melko kookkaalle esineelle, jossa on monimuotoista tekstuuria.

Pukumallinnuksia julkaistiin vuoden 2020 lopussa ja vuoden 2021 keväällä Sketchfabissa, eli maksullisella 3D-julkaisualustalla, jota museot yleisesti Suomessa ja maailmalla käyttävät. 360-kuvat julkaistiin museon verkkosivuilla. 3D-mallinnokset muodostavat hienon katsauksen erilaisista tanssipuvuista varhaisista ballettiasuista aina 2000-luvun nykytanssin asuihin. Pukujen yhteyteen vietiin niiden tekijä- ja esitystiedot sekä annotaatioina muita pukuun tai esitykseen liittyviä lisätietoja. Jatkossa pukumallinnuksia on mahdollista käyttää museolla esimerkiksi näyttelymediassa tai AR/VR-sovelluksissa. 3D-mallinnettuja pukuja voi tarkastella joka puolelta, mikä harvoin toteutuu näyttelyssä. Korkearesoluutioinen 3D-malli tarjoaa mahdollisuuden myös tarkastella haurasta tai vaikeasti käsiteltävää esinettä ilman, että itse pukua on tarpeen ottaa esille.

Hankkeen lopputuloksena syntyneet mallinnukset ylittivät museolla odotukset. Kiiltävien kankaiden ja materiaalien, kuten satiinin, silkin ja paljettien, kiiltoa malleihin ei saatu, mutta muutoin etukäteen haasteelliseksi tiedetyt yksityiskohdat toistuvat paremmin kuin olimme ajatelleet. Pukujen kankaiden materiaaleja ja yksityiskohtia pääsee tarkastelemaan useimmissa malleissa kiitettävästi. Muille museoille ja kulttuurilaitoksille pukumallinnukset toimivat rohkaisevana esimerkkinä siitä, että haasteellisiakin esineitä ja tekstiileitä voi mallintaa.

Inka Keränen

https://sketchfab.com/Theatre_Museum

YHTEISTYÖ JA ASiantuntija-TOIMINTA

Teatterimuseo on mukana ammatillisten museoiden valtakunnallisen tallennus- ja kokoelmayhteistyöverkostossa (TAKO), jota koordinoivat Museovirasto ja Suomen kansallismuseo. Yksi TAKO:n toimintamuodoista on tallennustyönjako. Tallennusvastuualueensa laajentamisen vuoksi Teatterimuseo lisäsi TAKO-verkostolle kirjattuihin tallennusalueisiinsa sirkuksen ja esitystaiteen sekä selkeytti aiemmin ilmoittamiaan aihealueita. Jokavuotiseen tapaan Teatterimuseo raportoi verkostolle yleisellä tasolla omien tallennustehtävien-
sä mukaisen aineistokartunnan. Teatterimuseosta osallistuttiin TAKO:n verkkoseminaareihin sekä TAKO:n pooli 6:n (Taide, oppi ja kokemus) etäkokouksiin.

Koronan sulkiessa yhteiskuntaa ja muut-
taessa ihmisten työtä ja arkea keväällä 2020 museokenttä reagoi nopeasti. Erilaisia dokumentointihankkeita käynnistettiin museoissa ympäri Suomea, ja hankkeet listattiin TAKO-verkoston sivuille. Teatterimuseon oli ollut tarkoitus osallistua TAKO:n poolien 3 ja 6 yhteiseen kestävä-
n kehityksen nykytallennusprojektiin, mutta kevään aikana Teatterimuseo valitsi omak-
si nykytallennuksen teemakseen esittä-
vien taiteiden kentän korona-ajan. Hanke sisälsi yhteistyötä Kansalliskirjaston ja esi-
tävien taiteiden kentän kanssa.

Syksyllä 2019 käynnistetyt kansallisen yk-
sityisarkistojen hankintapolitiikan toisen
aallon neuvottelut jatkuivat kevään 2020
aikana, ja Teatterimuseon arkisto liittyi
kansalliseen hankintapolitiikkaan elo-
kuussa 2020. Neuvotteluissa työnjaosta
keskusteltiin kaikille yhteisissä tapaami-
sissa sekä musiikkiaineistoja kartuttavien
arkistojen erillisessä kokouksessa. Lisäksi
Teatterimuseo keskusteli esittäviin taitei-

siin liittyvien aineistojen kartuttamisesta
useiden arkistojen kanssa. Prosessia johti
Kansallisarkisto, ja neuvottelujen lopputu-
lemat kirjattiin kansallisen hankintapolii-
tisen työnjaon taulukkoon. Lisäksi mukaan
liittyneet muistiorganisaatiot sitoutuivat
verkostossa laadittuihin yksityisarkistojen
hankintapolitiittisiin periaatteisiin.

Teatterimuseo oli mukana Museoviraston
keväälle 2020 suunnitteleman aineetto-
man kulttuuriperinnön seminaarin val-
misteluissa, seminaari Esittävät taiteet ja
elävä perintö siirtyi seuraavalle vuodelle
pandemian vuoksi.

Teatterimuseo keskustelee tallennustyön
linjauksista esittävien taiteiden ammat-
tikentän ja alaan liittyvän korkeakoulu-
petuksen edustajien kanssa. Yhteistyötä
sidosryhmien kanssa jatkettiin käytännön
kokoelmatyöhön liittyen. Sirkuksen tiedo-
tuskeskuksen ja Sirkus Finlandian kanssa
jatkettiin yhteistyösuunnitelmien mer-
keissä. Sirkuksen tiedotuskeskuksen teet-
tämän selvityksen pohjalta aloitettiin yh-
teydenotot sirkusaineistojen keräilijöihin,
mutta tämä ei johtanut vielä aineistolah-
joituksiin.

Tarpeistokillan kanssa vuonna 2019 aloi-
tettua nykydokumentointihanketta jat-
kettiin. Hankkeessa kutsuttiin tarpeiston
ammattilaisia dokumentoimaan työtään.
Keruu tuotti kuusi video- ja kahdeksan
äänitallennetta. Lisäksi Teatterimuseon
kokoelmatyöntekijät videoivat erään tar-
peistoammattilaisen kertomuksen yhdes-
tä kokoelmissa olevasta tarpeistoesinees-
tä. Tallenteet sisällytettiin Tarpeistokillan
ja Teatterimuseon yhteiseen Tarpeisto
pääroolissa -näyttelyyn ja julkaistiin ver-
kossa. Vuoden 2019 aikana toteutettuun
haastatteluprojektiin osallistuneet puku-
suunnittelijat kutsuttiin museolle Kaape-
litehtaalle projektin päätöstilaisuuteen

30.1.2020. Projektin päättymisen jälkeen museolle lahjoitettiin vielä jonkin verran pukusuunnittelijoiden aineistoa.

Kansallisbaletti 100 -tietokirjahankkeen toimesta kuvattiin kahdeksan Teatterimuseon kokoelmissa olevaa pukua ja viisi lavastus- sekä seitsemän pukuluonnosta. Näiden ohella tulevaan julkaisuun on toimitettu Teatterimuseon arkiston valokuvia. Tietokirjahankkeen tanssin- ja pukututkimuksen asiantuntijoita konsulttiin myös Teatterimuseon tanssipukujen 3D-kuvaushankkeen tiimoilta, osa julkaisua varten kuvatuista puvuista oli samoja, jotka valittiin myös Teatterimuseon hankkeeseen. 3D-hankkeeseen sisältyi yhteistyötä myös useiden museoiden ja muun muassa Aalto-yliopiston kanssa.

Suomen Kansallisteatterin fondihankkeen suunnitteluun osallistuttiin keväällä 2020. Kansallisteatterin vanhojen, maalattujen taustakankaiden valokuvaamiseen ja tunnistamiseen keskittyvä hanke oli tarkoitus toteuttaa syksyllä 2020. Pandemian takia hankkeen toteutus siirtyi vuodelle 2021.

Helsingin yliopiston teatteritieteen kanssa tehtiin syksyllä 2020 kurssiyhteistyötä etänä. Teatterimuseon edustajat pitivät Näyttelijä ja muistitieto -kurssilla verkkoluennon haastatteluaineistojen muistiorganisaatiokäytöstä, tekijänoikeuksien huomioimisesta ja haastattelun videoinnin suunnittelemisesta. Toisella verkkotapaamisella kommentoitiin kurssilaisten laatimia haastattelukysymyksiä. Kurssin ohjelmaan kuului lisäksi, että opiskelijat tutustuivat Teatterimuseon av-aineistoon valitsemiensa tallenteiden avulla. Tämä toteutui pääosin digitaalisina tallennelainoina. Kurssilaisten oli tarkoitus haastatella Suomen Kansallisteatterin näyttelijöitä,

mutta tämä peruuntui koronarajoitusten vuoksi. Haastattelutallenteet olisi vastaanotettu Teatterimuseon kokoelmiin.

Turun yliopiston Porin yksikön museologian opiskelija suoritti Teatterimuseon kokoelmissa kuukauden mittaisen työharjoittelun. Tehtävänä oli Suomen Kansallisteatterin tuoreeseen aineistolahjoitukseen sisältyvien luonnosten ja kirjeistön listaamista. Syksyn aikana ohjattiin myös kahta Jyväskylän yliopiston museologian opiskelijaa heidän haastatteluharjoittelunsa valmistelussa. Teatterimuseon ehdotuksesta haastattelujen aihe liittyy esitävien taiteiden organisaatioiden toimiin korona-aikana. Haastattelut toteutetaan keväällä 2021.

KÄSIKIRJASTO

Teatterimuseon varsinainen käsikirjasto sijaitsee tutkijasalin yhteydessä, jossa se palvelee ennen kaikkea tutkijasaliasiakkaita. Toimistotiloissa oleva pieni kokoelma toimii henkilökunnan työhuonekirjastona. Käsikirjaston kokoelmat koostuvat lähinnä teatterihistoriasta, teatterialan tutkimuskirjallisuudesta, teatterintekijöitten muistelmateoksista, teatterialan kotimaisista aikakauslehdistä sekä teattereiden ohjelmistolehdistä. Käsikirjaston kokoelma karttuu mm. yksityishenkilöiden lahjoituksista ja kustantamoiden toimittamista vapaakappaleista. Tieto- ja kuvapalvelun tutkija vastaa kirjaston käytettävyydestä.

Kuluneen vuoden aikana otettiin vastaan hyvin valikoidusti muutamia kirjalahjoituksia, joiden sisältöjä luuteloitiin. Lajittelua ja luettelointia odottavalle kirja-aineistolle saatiin säilytystilaa kokoelmatiloihin pysytetyistä lisähyllyistä.

Poimintoja vuoden 2020 kokoelmakartunnasta

Suomen Kansallisteatterilta vastaanotettiin huomattava arkistoaineistokokonaisuus. Aineistoja on 1800-luvun lopulta pääasiassa 1900-luvun loppupuolelle. Osan tämän jakson aineistoista Kansallisteatteri säilyttää edelleen teatterilla. Museolle luovutettiin noin 78 hm paperisia arkistoaineistoja, noin 148 500 valokuvaa sekä nauha- ja levykemuodossa olevia audiovisuaalisia aineistoja. Aineistoja seulotaan myöhemmin, ja av-aineistot tilastoidaan vasta tässä vaiheessa. Museon arkistoon luovutetut paperiset asiakirja-aineistot sisälsivät esimerkiksi kirjeenvaihtoa, vuosikertomuksia, talousasiakirjoja, näytelmätekstejä (pääkirjoja), julisteita ja käsiohjelmia. Kaikkia aineistoja ei ole samalta ajanjaksolta. Valokuvista suurin osa on Leena Klemelän ottamien esitys- ja harjoituskuviin negatiiveja 1900-luvun loppupuolelta. Kuvatallenteista osa on jo digitoitu Teatterimuseossa vuonna 2014 ja sisällytetty tuolloin digitaalisina Teatterimuseon arkistoon.

Suomen Kansallisteatterin lahjoitus on pukujen osalta vielä kesken, mutta keväällä 2020 Teatterimuseon kokoelmiin saatiin jo suurehko kokoelma teatterin puvustosta ja varastolta löytyneitä luonnoksia sekä erä teatterin eri esityksissä käytettyä esineistöä. Puku- ja lavastusluonnoksia sisältänyt lahjoitus käsitti yhteensä 1353 luonnosta ja siihen lukeutuu Kansallisteatterin esityksiin liittyvien luonnosten lisäksi muiden teattereiden esityksiin tehtyjä luonnoksia 1920-luvulta 2000-luvun alkuun saakka. Luonnoksia on mm. viipurilaisista teattereista, joista on lavastajien Viljo Teräs ja Oskari Hirvikallion tekemiä luonnoksia lähinnä Viipurin Näyttämön ja Viipurin Työväen Teatterin 1920-luvun alkupuolen esityksistä. Suomen Kansallisteatterin esityksiin liittyvät luonnokset alkavat myös 1920-luvulta. Niiden joukossa on sekä teatterin pitkäaikaisten lavastajien ja pukusuunnittelijoiden (mm. Matti Warén, Marjukka Larsson, Tarja Simonen [nyk. Tarja Simone] ja Anna Sinkkonen) että vierailijoiden (mm. Dan Nemteanu, Riina Ahonen, Ralf Forsström, Kristiina Saha) luonnoksia. Lahjoitukseen sisältyviä rekvisiittaesineitä saatiin kuutisenkymmentä kappaletta. Niiden joukossa oli mm. Mr Vertigo ja Tuntematon sotilas -esityksissä käytettyä tarpeistoa. Lisäksi saatiin teatteri vanhaa, käytöstä poistettua tekniikkaa, kuten suuri tuulikone ja sadekone.

Suomen Kansallisteatterin näyttelijäyhdistys luovutti arkistonsa, joka sisälsi noin 7 hm paperisia asiakirja-aineistoja ja noin 330 valokuvaa.

Lavastaja-pukusuunnittelija Anneli Qveflander lahjoitti noin kahteenkymmeneen eri esitykseen suunnittelemaansa pienoismalleja, pienoismallien osia ja luonnoksia. Aineistoja oli säilytetty Suomen Kansallisteatterin varastolla, ja ne sisältävät Kansallisteatterin esityksiin suunniteltujen lavastusten lisäksi myös muutamien muiden teattereiden esitysten ja oopperoiden suunnitelmia. Lavastusluonnosten lisäksi joukossa on myös pukuluonnoksia, joista osaan liittyy pukuja Kansallisteatterin tekeillä olevasta pukulahjoituksesta.

Teatterikulmana tunnetusta rakennuksesta vastaanotettiin edelleen esittävien taiteiden alan järjestöjen aineistoja. Näytelmäkulman lisälahjoitus sisälsi 4 hm asiakirja-aineistoja ja 7 kuvataallennetta. Uusia arkistokokonaisuuksia lahjoittivat Suomen Teatterit ry (10,7 hm ja 190 valokuvaa) ja Suomen Teatterinjohtajaliitto (1 hm).

Henkilöarkistoaineistoja luovutettiin koronavuonna tavallista vähemmän, ja aineistot olivat pääasiassa pieniä. Mittavampia kokonaisuuksia olivat Kyllikki Forssellin henkilöarkisto (1,8 hm ja 228 valokuvaa) ja Mirja Tukiaisen henkilöarkisto (1,5 hm ja 1861 valokuvaa). Kummassakin lahjoituksessa oli mukana av-aineistoja, mutta ne tilastoidaan vasta seulontavaiheessa. Kyllikki Forssellin jäämistön joukossa oli mukana muiden aineistojen lisäksi myös kymmenisen esinekokoelmiin liitettävää esinettä, kuten Anneli Qveflanderin maalaama Forssellin muotokuva Luciferin lapsi -esityksen rooliasussa vuodelta 1993, muutamia asusteita ja muistoesineitä Helsingin Kaupunginteatterin suositusta Kvartetti-esityksestä sekä Forssellille myönnettyjä kunniamerkkejä ja -mitaleita. Mirja Tukiaisen lahjoitukseen liittyi myös yksi esiintymispuku hänen ja Tuula Hyyryläisen tanssiesityksestä Kaksi yhteen.

Teatterimuseo sai lahjoituksena Suomalaisen Teatterin perustajille Kaarlo ja Emilie Bergbomille kuuluneet, nimikoidut matka-arkut. Arkkujen mukana seurasi myös nenäliina, johon on kirjailtu hyvän matkan toivotus ja nimikirjaimet EB, uskonnollisaiheinen kirja sekä teatterikiikarit. Lahjoittajan mukaan sisarukset käyttivät arkkuja Suomalaisen Teatterin kiertueilla.

Pukusuunnittelija Pirjo Liiri-Majava lahjoitti neljä suunnittelemaansa, Eerik XIV -oopperassa käytettyä pukua. Logomossa esitetty ooppera oli Turun kaupungin tilausteos ja yksi Turun kulttuurikaupunkivuoden 2011 pääteoksista. Lisäksi saatiin kaksi pukua Kolmas Tila - Tredje Rummet -ryhmän esityksestä Berg Heil! Nietzscheläisiä vaelluslauluja (2013, Logomo, Turku).

Suomen Kansallisoopperan ja baletin puvustosta saatiin lahjoituksena kaksi Erika Turusen vuoden 1999 Prinsessa Ruusunen -balettiin suunnittelemaa pukua. Kansallisbaletti täyttää 100 vuotta vuonna 2022 ja lahjoitus tehtiin Teatterimuseon pyynnöstä tulossa olevaan julkaisuun liittyen.

Kaksi lavastaja Leo Lehdon tekemää maalausta, joista toinen liittyy Helsingin Työväen Teatterissa esitetyn Anna Liisa -näytelmän lavastukseen (1948). Toisen lavastusluonnoksen tai piirroksen alkuperää ei tunneta. Lehto on aikoinaan lahjoittanut molemmat kehystetyt teokset taulujen luovuttajan isoäidille Sirkka Risaselle, joka esiintyi Helsingin Työväen Teatteriin Anna Liisa -esityksessä.

Käsin maalattu muistolautanen, johon on kuvattu Lumikki-oopperan seitsemän kääpiötä. Oopperan ensi-ilta oli 14.2.1944, mutta sitä esitettiin myös rintamalla jatkosodan sytyttyä. Lumikkia esittänyt oopperalaulajatar Sylvelin Långholm sai lautasen muistoksi viihdekiertueesta kääpiöitä esittäneiltä Suomen Kansallisoopperan kuorolaisilta 1945.

Kekäläinen & co:n Sanna Kekäläinen täydensi vuonna 2019 tekemäänsä aineistolahjoitusta luovuttamalla Teatterimuseon kokoelmiin aiemman lahjoituserän tanssiesityksiin liittyvää tarpeistoa ja pienen määrän arkistoaineistoa.

Pukusuunnittelija Riitta Anttonen-Palo lahjoitti lisää aineistoa. Pukuluonnosten (220 kpl) lisäksi saatiin 29 pukua, puvunosaa tai asustetta, jotka liittyivät hänen vuonna 2019 tekemäänsä luonnoslahjoitukseen.

Muu kartunta/keruiden tulokset

Osana norjalais-ruotsalais-suomalaista näyttelyhanketta Everybody Dance! Teatterimuseo sekä tuotti että keräsi yleisöltä sosiaalista tanssia dokumentoivia videoita. Tallenteiden aiheina olivat historialliset tanssit, kansantanssit, senioritanssi, mummodisko ja katutanssi. Originaalitalienteita ja niistä editoituja näyttelyversioita karttui yhteensä 18. Tarpeistokillan kanssa toteutettiin näyttelyä varten nykydokumentointihanke, mutta sen tulosten arkistoisesta sovitaan erikseen, ja dokumentointitalienteet tilastoidaan siinä vaiheessa.

Teatterimuseon käynnistämässä esittävien taiteiden korona-aikaa dokumentoivassa hankkeessa museon omiin kokoelmiin karttui seitsemän kyselyvastausta, 11 kuvatallennetta ja pieni määrä muuta arkistoaineistoa. Tallenteista yhdeksän oli alun perin sosiaalisessa mediassa julkaistuja esitystallenteita (tanssitaiteilijoiden yhteisteos Yksin yhdessä sekä kahdeksan Koronankohottamat-hankkeen piirissä toteutettua esitystä). Teatterimuseo tallensi yhdessä Koronankohottamien kanssa järjestetyn tapahtuman, joka toteutettiin Teatterimuseolla ja etänä. Lisäksi vastaanotettiin tallenne Esittävä taide korona-aikana -etäseminaarista, jonka järjestivät Suomen Teatterit ry, Teatterikeskus ry ja Suomen Sinfoniaorkesterit ry. Paperisena arkistoon tallennettiin Täsmäteatterin Terveisin, teatteri -kirje-esitys.

Teatterimuseon yleisölle avoimien taiteilijatapaamisten ja luentojen tallenteita kertyi koronavuonna kolme: Asko Sarkolan ja Yrjö Juhani Renvallin haastattelut ja Mikko-Olavi Seppälän luento.

Kuva: Patrik Lustig

NÄYTTELYT

PYSYVÄT NÄYTTELYT

Teatterimuseon pysyvissä näyttelyissä kerrotaan, mitä tapahtuu näyttämön takana sekä minkälaisista ideoista, asioista ja elementeistä esitykset syntyvät. Teemoja käsitellään esityksen eri osa-alueiden; lavastuksen, pukujen, valojen ja äänien kautta sekä vertailemalla esittäjän työtä ja esittämisen perinteitä eri aikoina eri kulttuureissa.

Pysyvän näyttelykokonaisuuden muodostavat teatterin eri ammatteja esittelevä Backstage, Helsingin ensimmäisen teatteritalon luonnoksista inspiroitunut Arkadia-teatteri pukuhuoneineen ja nukketheaterille keskittyvä Teatterin ullakko. Kaksi näyttämöä pukuhuoneineen ja lukuisat muut kokeilupisteet tarjoavat kävijöille mahdollisuuden omaan tekemiseen ja kokeilemiseen.

Koronapandemian takia näyttelyihin tehtiin pieniä muutoksia keväällä 2020. Kulureittejä avarrettiin ja kokeilupisteiden

käyttöä rajoitettiin ja joitakin otettiin kokonaan pois käytöstä. Toisen koronasulun aikaan loppuvuonna alettiin valmistautua tulevaan näyttelyuudistukseen. Vuodesta 1999 avoinna ollut Teatterin ullakko -nukkeenäyttely purettiin ja tila tyhjennettiin.

BACKSTAGE

Tilassa esitellään lavastusta, pukusuunnittelua ja esittäjän työtä. Näyttelyssä olevat lavastuspienoismallit on valittu sillä perusteella, että ne kertovat eri aikakausien lavastustyyleistä ja niissä näkyy murros- ja käännekohtia. Näyttelyn vanhin malli on Matti Warénin *R.U.R.* vuodelta 1928.

Esityspuvut on valittu teemoittain, joita ovat Shakespeare-tulkinnat, materiaalikokeilut ja fantasiapuvut. Tämän valikoiman puvut ovat 1970-luvulta 2000-luvulle. Useille näistä näyttämöpuvuista on yhteistä se, että ne on tehty epätavallisista materiaaleista kuten kumista, paperista, pullonkorkeista, keittiö- tai kauneudenhoitovälineistä. Näyttelyssä olevien Shakes-

peare-esitysten tulkinnoissa ei ole pyritty tekemään näytelmien aikakauden mukaisia pukuja. Niihin on otettu vain joitain piirteitä siitä aikakaudesta, joita näytelmät edustavat.

Esittäjän työ -kuvaessee tarkastelee esittämistä ja esittämisen ehtoja eri aikoina ja eri kulttuureissa. Esittäminen on inhimillistä toimintaa, jota ihmiset ovat halunneet tehdä ja tehneet kautta aikojen. Esittämisen tavoissa löytyy myös yllättävän paljon yhtäläisyyksiä, joita ei ensisilmäyksellä huomaa. Näyttelymme haastaa ajattelemaan esittämistä erilaisista näkökulmista.

Teatterimuseon näyttelyssä on paljon koelupisteitä, joissa kävijä voi testata ja toteuttaa itseään. Lähtökohtamme on, että itse tekemällä ja osallistumalla ihminen oppii paremmin ja muistaa myös oppimansa paremmin kuin passiivisesti vastaanottamalla. Jokaisella osa-alueella on tekemiseen perustuvia interaktiivisia installaatioita.

ARKADIA-TEATTERI

Arkadia-teatterin näyttämöllä ja pukuhuoneessa kävijä voi eläytyä 1800-luvun teatterin tunnelmaan. Näyttämöaukon leveys ja korkeus ovat puolet alkuperäisen, C. L. Engelin suunnitteleman ja vuonna 1827 valmistuneen Arkadia-teatterin näyttämöaukon mitoista, ja sen koristeet ja esirippu on tehty Engelin tekemien luonnosten pohjalta.

Arkadia-teatterin katsomon takaosassa on dioraama, jossa on materiaalia suomalaisen teatterin alkua ajoilta: Kaarlo Bergbomin 1880-luvulla Keski-Euroopasta tuoma miehen tyyppipuku Schillerin näytelmään *Maria Stuart*, ja esineistöä ja pukuja vuonna 1891 Suomalaisessa Teatterissa esitetyistä *Elinan surmasta*.

TEATTERIN ULLAKKO

Ullakolle on kannettu kaikenlaista vanhaa teatteriesineistöä kuten äänitehosteita ja "sääkone". Sinne on myös varastoitu Suomalaisen nukketeatterin helmiä ja pieni näyttämö ja nukkeja, joita saa käyttää. Kaikkea tätä vartioi savupiipussa asuva Musta Ritari. Teatterin ullakko suljettiin lopullisesti yleisöltä 30.11.2020.

VAIHTUVAT NÄYTTELYT

Pysyvien näyttelyjen ohessa Teatterimuseo tuottaa vaihtuvia näyttelyitä, joihin impulssi voi syntyä joko täysin museon sisältä, osana isompaa yhteistyökuviota tai yksittäisen alan taiteilijan tai taiteilijaryhmän ehdotuksesta. Vaihtuvat näyttelyt kytkeytyvät usein ajankohtaisiin tapahtumiin ja teatterikentän sisällölliseen ja metodiseen kehitykseen. Vaihtuvat näyttelyt on suunniteltu siten, että niin haluttaessa ne on mahdollista siirtää myös muihin tiloihin ilman että kokonaisuus ja tulkittavuus kärsii. Lisäksi vuosien mittaan verkkoon on siirtynyt näyttelyitä, jotka alun perin ovat olleet konkreettisina Teatterimuseossa. Ne säilyvät verkossa periaatteessa ikuisesti.

VAIHTUVAT NÄYTTELYT 2020

Kivi kääntyy

10.10.2018–5.1.2020

Kokonainen Canth

20.3.2019–5.1.2020

Kansa elää näyttämöllä

31.1.–30.8.2020

HAIR – Popteatterista eteenpäin 1969–2019

31.1.–13.9.2020

Tarpeisto pääroolissa

9.10.2020–

Kivi kääntyy
Kantti ja Studiot 10.10.2018–5.1.2020

Vuonna 2018 avattu Kivi kääntyy kohdisti katseet Aleksis Kiveen. Kiven tarkat, aikaansa edellä olevat ja monivärisesti esilekirjoittamat havainnot ihmisestä ovat usein jääneet melko jymähtäneiden esityskaanonien jalkoihin.

Näyttelyssä haluttiin päivittää Aleksis Kivi ja hänen tuotantonsa suhteessa tähän aikaan ja esitellä häntä eri tavoin myös uusille sukupolville. Kuva sairaalloisesta ja väärinymmärretystä kirjailijasta on muuttumassa monipuolisemmaksi. Uudemmissa tutkimuksissa on avautunut erilaisia ja ristiriitaisiakin näkökulmia Kiveen. Aleksis Kivi oli ennen kaikkea lahjakas, määrätietoinen, sivistynyt ja aikaansa seuraava kirjailija, joka ehti runsaassa kymmenessä vuodessa kirjoittaa laajan ja monipuolisen tuotannon. Kiven tekstejä esitetään edelleen säännöllisesti suomalaisilla näyttämöillä.

Kokonainen Canth – kuokuva keho ja mieli
Backstage 20.3.2019–5.1.2020

Kokonainen Canth avasi uuden näkökulman Minna Canthiin ja hänen tuotantonsa kehollisuuden kysymysten kautta. Näyttelyn käsikirjoituksesta vastasivat Helsingin yliopiston opiskelijat professori Hanna Korsbergin ja Canth-tutkija Minna Maijalan ohjauksessa.

Mielikuva Minna Canthista on usein varsin epänaiseellinen ja ruumiiton. Häntä pidetään yhteiskunnallisena amatsonina, jota esimerkiksi Eino Leino kuvaa miehekkäimäksi aikansa hengeksi. Näyttely nosti esiin Canthin ajatukset aistillisuudesta, siiveellisydestä, liikunnasta ja kehon hyvinvoinnista.

Näyttely oli osa Minna Canthin 175-vuotisjuhlavuoden ohjelmaa. Sen toteuttivat yhteistyössä Teatterimuseo, Helsingin yliopisto, Aalto yliopisto ja Minna Canthin seura.

Kansa elää näyttämöllä! juhlisti 100-vuotiasta Työväen Näyttämöiden Liittoa. Kuva: Ilona Kemppainen.

HAIR-näyttely saapui Teatterimuseoon Tampereen Vapriikista ja muokattiin alkuperäistä laajemmaksi.
Kuva: Ilona Kempainen.

Kansa elää näyttämöllä Studiot 31.1.2020–30.8.2020

Työväen Näyttämöiden Liiton 100-vuotista taivalta juhlittiin Teatterimuseossa juhlanäyttelyn muodossa. Näyttelyssä Kansa elää näyttämöllä! esiteltiin työväenteatterin kehitysvaiheita ja nykyisiä teatterintekijöitä. Syksyllä 2020 näyttely siirtyi Työväen museo Werstaalle Tampereelle.

Näyttely rakentui kahteen huoneeseen. Kansa näyttämöllä -huoneessa nähtiin historiallinen katsaus työväenteattereiden kehitykseen 1800-luvulta nykypäivään. Viihteellisen ohjelmiston rinnalla tarkasteltiin esityksiä, joissa työväestöä ja kansaa on kuvattu aktiivisena toimijana: 1900-luvulla naturalismin kurjalistokuvauksissa, 1930-luvulla proletaarisen teatterin puhekuoroissa ja 1970- ja 1980-luvulla paikallisyhteisön toimijuutta korostavissa yhteisöteatteriesityksissä.

Teatterin lumo -huone keskittyi nykypäivään ja esitteli viisi eri ikäistä teatterintekijää, jotka toimivat aktiivisesti TNL:n jäsen-teattereissa. He kertovat intohimostaan, siitä mikä toiminnassa on heille merkityksellistä. Huone houkutteli museokävijää myös kokeilemaan – valitsemaan teatteriasun, astumaan pienelle näyttämölle ja ottamaan itsestään valokuvan.

Näyttely kuului Työväen Näyttämöiden Liiton 100-vuotisjuhlatapahtumiin ja sitä ovat tukeneet Riihi säätiö ja Kansan Sivistysrahasto.

HAIR–Popteatterista eteenpäin 1969–2019 Kantti 31.1.2020–13.9.2020

Teatterimuseon isoon vaihtuvien näyttelyiden tilaan nousi kevät- ja kesäkaudeksi 2020 kukkaiskansan väriloisto näyttelyssä, joka välitti rauhan ja rakkauden sanomaa. HAIR – Popteatterista eteenpäin 1969–2019 juhlisti HAIR-musikaalin 50-vuotista esitystaivalta suomalaisilla näyttämöillä.

Näyttelyn runkona oli Tampereen Vapriikissa toteutettu näyttely HAIR – Popteaterin tarina. Teatterimuseon sovitus toi Tampereen Popteatteria käsittelevän sisällön rinnalle kolme muuta produktiota, jotka ovat osaltaan jatkaneet Popteatterin aloittamaa linjaa ja toisaalta tarjonneet HAIRiin uudenlaisia näkökulmia.

Näyttelyn kaari alkoi Tampereen Popteaterin ensiesityksestä elokuussa 1969. Lisäksi esiteltiin samana vuonna Svenska

Teaternissa nähty, Teaterföreningen Rampenista muodostuneen teatteriryhmä International Theatre of Finlandin esitys, Turun kulttuuripääkaupunkivuoden 2011 keski-ikäisten musikaaliharrastajien sovitus ja Hair-kaaren takaisin Tampereelle päättänyt, Tampereen yliopiston, ammattikorkeakoulun ja konservatorion opiskelijoiden vuoden 2019 yhteistuotanto. Näyttely yhdistelee esityksistä jälkeen jäänyttä konkreettista materiaalia kuvalliseen ja äänelliseen aineistoon.

Tupla-avajaiset 31.1.2020

Kansa elää näyttämöllä! ja Hair – Popteatterista eteenpäin 1969–2019 avattiin yhteisavajaisissa torstaina 30.1. Samassa tilaisuudessa julkistettiin Työväen Näyttämöiden Liiton juhlakirja.

Avajaisissa puhuivat museonjohtaja Raija-Liisa Seilo, TNL:n toiminnanjohtaja Annukka Ruuskanen, ohjaaja Janne Saarakkala, dosentti Mikko-Olavi Seppälä, Vapriikin kuva-arkiston tutkija Antti Liuttunen ja teatterintutkija Topi Vainikainen. Näyttelyt avasi TNL:n varapuheenjohtaja Kai Hintsanen. Näyttelyiden avauduttua Raija-Liisa Seilo haastatteli Tampereen Popteatterin HAIRin keskeisiä tekijöitä.

Annukka Ruuskanen kukittaa näyttelytyöryhmää Kai Hintsasen avajaispuheen taustalla.

Kuva: Ilona Kemppainen

Tarpeisto pääroolissa Kantti ja studiot 9.10.2020–30.5.2021

”Se voi olla minkä kokoinen tahansa, mistä materiaalista ja missä olomuodossa hyvänsä. Se voi olla pieni kuin nuppineula tai suuri kuin dinosaurus. Se voi olla luonnosta löydetty kivi tai ihmisen valmistama esine. Näyttämöllä esineestä tulee tarpeistoa, jolla on rooli.”

Teatterimuseossa 9.10.2020 yleisölle avautunut Tarpeisto pääroolissa -näyttely toi näkyväksi tarpeiston ja sen roolin esittävässä taiteissa. Esittävien taiteiden ystävät tuntevat lavastajan, pukusuunnittelijan ja valosuunnittelijan työtä, mutta kuinka moni osaa kertoa, mitä tarpeistosuunnittelu on? Näyttämöltä puuttuisi jotakin olennaista, jos Hamlet jäisi ilman pääkalloa tai Lumikki ilman omenaa. Tarpeisto pääroolissa -näyttely vastaa tarpeeseen esitellä tarpeiston roolia näyttämötaiteen välttämättömänä ja tärkeänä elementtinä.

Näyttelyssä pääsi herkuttelemaan tarpeistolla, kurkistamaan tarpeistonvalmistajan työhuoneeseen sekä tutkimaan tarpeistoa ja sen roolia monista eri kulmista. Näyttely toi näkyviin tarpeiston monipuolisuuden: tarpeisto osoittaa paikkaa tai aikaa, kuljettaa juonta, toimii vastanäyttelijänä, etäännyttää, asettaa rajoja, luo mielleyhtymiä, pakottaa ajattelemaan, ottaa kantaa, po-

litikoi, vihastuttaa, koristaa, ihastuttaa, ällöttää, naurattaa – tarpeisto on hermorata katsojan mielen ja näyttämökuvan välillä.

Näyttely avattiin Teatterimuseossa koronarajoitusten takia pienimuotoisesti työryhmän kesken 8.10. Näyttelyn avasi videon välityksellä näyttelijä Seela Sella. Tarpeisto pääroolissa on esillä Teatterimuseossa toukokuun 2021 loppuun saakka. Teatterimuseon jälkeen näyttely kiertää teattereissa eri puolilla Suomea.

Näyttelyn toteuttamista ovat tukeneet Pohjois-Pohjanmaan kulttuurirahasto, Alfred Kordelinin säätiö, Taiteen edistämiskeskus ja Teatterialan ammattilaiset – TAM ry.

Tarpeisto pääroolissa -näyttelyn herkkunurkkaus.
Kuva: Ilona Kemppainen.

Kuva: Heikki Suomi

KIERTONÄYTTELYT

Teatterimuseon tehtävänä valtakunnallisena erikoismuseona on toimia ja näkyä kaikkialla Suomessa. Kiertonäyttelyt ovat yksi tapa toteuttaa tätä valtakunnallista tehtävää. Teatterimuseon näyttelyt yleensä ovat esillä ensin museon omissa tiloissa Helsingissä, minkä jälkeen ne lähtevät kiertämään eri puolille Suomea.

Vuonna 2020 Teatterimuseolla oli kolme kiertoa tarjottavaa näyttelyä, Måns Hedströmin teatterijulisteita esittelevä näyttely, Unelmien kuteita, joka vieraili harjavallassa Emil Cedercreutzin museossa, sekä Seitsemän veljestä – romaanista näyttämölle, joka oli lainassa Siuntion kirjastossa.

Tarpeistokillan kanssa yhteistyössä toteutetusta Tarpeisto pääroolissa -näyttelystä suunnitellaan vuonna 2021 pienempi kiertonäyttely, jota tullaan esittelemään useiden teattereiden aulatiloissa. Näyttely koostettiin lähinnä eri teattereilta ja muilta toimijoilta lainatusta esineistöstä.

PANDEMIAN VAIKUTUKSIA NÄYTTELYTOIMINTAAN

Teatterimuseo toteutti vuonna 2020 kaikki jo valmistelussa olleet näyttelyt pienin aikataulumuutoksin, sen sijaan työn alla ollut pidemmän ajan kokonaissuunnitelma muuttui pandemian vuoksi lähes kaikilta osin. Näyttelyhankkeista vastanneiden – usein free lance taiteilijoiden – muut aikataulut muuttuivat, matkustusrajoitukset vaikuttivat, samoin se, että museo jouduttiin sulkemaan pitkiksi ajoiksi vuoden 2020 aikana, mitä pyrittiin kompensoimaan pidentämällä jo sovittujen näyttelyjen esilläoloaikoja.

Pohjoismainen Everybody dance, jonka avaaminen Tukholmassa siirtyi yli puolella vuodella keväältä 2020 saman vuoden syksyyn, saapuu ennakkosuunnitelmista poiketen Teatterimuseoon vasta vuonna 2022. Suunnitteluvaiheessa niin ikään ollut Nainen teatterissa siirtyy mahdollisesti vuodelle 2023. Sen sijaan vuonna 2020 työn alla ollut Suomalaisen ammattimaisen tanssin historiaa, kehitystä ja kehittäjiä käsittelevä näyttely avataan suun-

nitelmien mukaan marraskuussa 2021 samoin kuin freesattu ja tekniseltä toteutukseltaan päivitetty Arkadia. Vuoden 2020 aikana on näiden lisäksi käynnistynyt vuoden 2022 alussa avattavan Suomalaisen teatterin 150-vuotisjuhlanäyttelyn suunnittelu. Näyttely toteutetaan yhdessä Suomen Kansallisteatterin kanssa. Pandemian lisäksi näyttelytoiminnan suunnittelua määrittää tuleva perusparannushanke, joka sulkee museon yleisötilat kokonaan vuonna 2021 noin puoleksi vuodeksi.

TEATTERIMUSEON SISÄLTÖJÄ VERKOSSA

VERKKONÄYTTELYT

Verkkonäyttelyt tuovat museon aarteet saavutettaviksi kotisohvalle: verkkonäyttelyyn voi tutustua missä ja milloin vaan. Verkkonäyttelyt toteuttavat kiertonäyttelyiden ohella Teatterimuseon valtakunnallista tehtävää. Lisäksi niissä voidaan syventyä tarkemmin esittävien taiteiden ilmiöihin tai teatterihistoriaan. Joskus verkkonäyttely muokataan museossa nähdystä vaihtuvasta näyttelystä, joskus näyttely toteutetaan suoraan verkkonäyttelyksi.

Tunteita ja eleganssia

Näyttely johdattaa 1930-luvun Viipuriin, jonka vireästä teatterielämästä kertovat valokuvaaja Eino Partasen valokuvat. Viipurilainen teatterielämä oli vilkasta ja kaupungin teatteritarjonta tasokasta. Kaupungin näyttämöillä nähtiin operetteja ja komedioita, monipuolista teatteriohjelmistoa kansanteatterista käännoösklassikoihin, lastenteatteria unohtamatta.

Tragedia ajassa – ajaton tragedia

Verkkonäyttely esittelee Suomessa esitetyjä antiikin kreikkalaisia tragedioita. Näyttelyn sisältö lähtee liikkeelle 1980-luvun esityksistä ja kulkee aina 2013 vuoteen saakka.

Uutta, tuntematonta, unelmaa

Modernistinen lavastustaide rantautui Suomeen 1920- ja 30-luvulla, samaan aikaan kuin lavastajan ammatti vakiintui maamme teattereissa. Näyttely esittelee lavastustaitteen modernismia ja uudistushenkisiä lavastajia Suomessa sotienvälisenä aikana.

Ihmisen heijastus – skenografi Pekka Ojamaa 1947–2008

Näyttely esittelee Suomen tunnetuimpiin kuuluvan skenografin taiteellista työskentelyä. Pekka Ojamaa työskenteli freelancerlavastajana ja -pukusuunnittelijana suuressa osassa Suomen ammattiteattereita.

Voima ja lumo – kohtauksia historian näyttämöiltä

Voima ja lumo tarkastelee Suomen teatterihistoriaa 1700-luvun puolivälistä 2000-luvulle. Kohtaus kohtaukselta tutustutaan taiteeseen ja viihteeseen, yleisöön ja yhteiskunnan ilmiöihin, teatterin voimaan ja lumoon kautta aikojen.

Voiman vuodet – tasapainottelua Tampereen Työväen Teatterissa 1919–1935

Näyttelyssä tarkastellaan aatteellisen ja viihteellisen ohjelmiston merkityksiä Tampereen Työväen Teatterissa.

Verkkonäyttelyjen lisäksi verkossa on useita eri näyttelyihin liittyviä verkkojulkaisuja, viimeisimpänä vuonna 2019 toteutettuun Kivi kääntyy- näyttelyyn liittyvä julkaisu. Teatterimuseon perinteisessä verkossa julkaistussa joulukalenterissa esiteltiin kokoelmiin kuuluvia valokuva-albumeita. *Teattereita Helsingin menneisyydestä* on edelleen verkossa seurattavissa, samoin vuosien mittaan kertynyt muu aineisto.

YLEISÖTYÖ VERKOSSA

Pandemian vuoksi verkkoon kehitettiin runsaasti uusia mahdollisuuksia osallistua ja seurata Teatterimuseon toimintaa, ks. Muuttunut tilanne, yleisötyö verkossa, s.

Yhteistyössä on voimaa -hanke

Vuonna 2020 käynnistyneessä hankkeessa kehitetään yhteisöllistä toimintatapaa, jossa esittävien taiteiden kenttä osallistuu näyttelyiden sisällöntuotantoon yhdessä museon asiantuntijoiden kanssa.

Ottamalla taidekenttä mukaan näyttelytuotantoprosessiin haluamme tuottaa esittävien taiteiden monimuotoisuutta kuvastavia ja aidosti moniäänisiä näyttelysisällöksi. Taiteilijat, yhteisöt ja muut toimijat pääsevät kirjoittamaan oman taiteensa tarinaa ja vaikuttamaan siihen, mitä ja miten taiteesta kerrotaan yleisölle.

Hankkeen avulla tavoitetaan tasapuolisesti laajan tallennusalueen eri taidelajit. Samalla kehittyy verkostomaisen näyttelykäsikirjoittamisen malli, jota voidaan myöhemmin toistaa muissa museoissa.

Museon näyttelyiden suunnitteluun otetaan mukaan kaikkien esittävien taiteiden ammattilaisten näkökulmia, sisältö- ja painotustavoitteita. Taiteilijat voivat toimittaa näyttelyyn tarjoamaansa materiaalia museon verkkosivuille toteutettavan aineistonkeruun verkkoalustan kautta.

Materiaalin keruu ei pääty näyttelyn valmistumiseen. Verkkosivu pidetään jatkosakin avoinna ja sitä voi täydentää. Saapuneen aineiston käsittely ja näyttelyyn siirtäminen on jatkuva prosessi. Tällä tavalla sähköisesti toteutettu näyttelyn osa kehittyy ja pysyy ajan tasalla. Verkkoalusta mahdollistaa jatkuvan osallistavan tiedonkeruun.

Hanketta ennakoiva Ilona Kemppaisen opinnäytetyö, ”Näyttämöltä näyttelyyn – Teatterimuseon pysyvän näyttelyn käsikirjoitus ja taidekentän osallisuus”, valmistui keväällä 2020. Teatterimuseon hankesuunnittelu käynnistyi opinnäytetyön antamista lähtökohdista. Työllä pohjustettiin puolipäiväisen projektituottajan rekrytointia ja tukiryhmän kokoamista. Museon nettisivuilla kerrottiin hankkeesta ja siihen saadusta Museoviraston avustuksesta kesäkuussa.

Puolipäiväisen projektituottajan haku pantiin vireille syyskuussa ja marraskuussa tuottaja aloitti työt.

Loppuvuonna 2020 jatkettiin suunnittelua hankkeen toimista vuonna 2021. Osallistavana valtakunnallisena hankkeena ”Yhteistyössä on voimaa” kytkeytyy tiiviisti tuleviin näyttelyuudistuksiin. Projektituottaja on ollut mukana niin vaihtuvien kuin pysyvänkin näyttelyn suunnittelussa etenkin museon syksyllä 2021 avattavien kokonaisuuksien osalta pohtien miltä osin jo niissä voitaisiin toteuttaa osallistavaa sisällöntuotantoa.

Hankkeelle kootaan innovoiva ja aktiivinen tukiryhmä, jossa ovat edustettuna esittävien taiteiden ammattilaiset teatterista, tanssista, sirkuksesta, oopperasta ja esitystaiteesta. Tukiryhmän perustamista on pohjustettu luomalla keskusteluyhteys ja haastatteleamalla esittävän taiteiden ammattilaisia. Ajatuksena on, että

haastateltavat henkilöt voisivat olla myös tukiryhmän jäseniä, heidän myötäan ryhmään saadaan asiantuntemusta ja tietoa taiteen sisällöistä. Haastatteluilla on kartoitettu myös, mikä joko motivoi tai estää osallistumisen.

Hankkeessa toteutettavan verkkoalustan määrittely aloitettiin loppuvuonna 2020. Tavoitteiksi määriteltiin muun muassa, että tarkoituksena ei ole kerätä suuria materiaalmassoja. Sisällöt ja keruukohteet pohditaan yhdessä näyttelykäsikirjoittajien ja kuratoivia konsultoivan tukiryhmän kanssa. Sisällöt määritellään ennakoon näyttelysuunnittelun edetessä. Aineistonkeruu kohdennetaan kohtuullisen pieneen ja tarkkarajaiseen aineistoon. Ajatuksena on kerätä yksittäisiä kuvia/ muita aineistoja. Toteutustapaa testataan valikoitujen kentän toimijoiden kanssa. Vuorovaikutteisena prosessina aineistokeruuta muokataan ja korjataan sen mukaan mikä tuntuu toimivan parhaiten.

Joukkoistettu aineistonkeruu julkistetaan laajemmin taidekentälle hankkeen edetessä.

Tekijänoikeus- ja käyttöluvut varmistetaan järjestelmässä jo toimitusvaiheessa, mikä helpottaa aineistojen näyttelykäyttöä. Ajatuksena on, että verkkoalusta on käytössä myös näyttelyiden avaamisen jälkeen, ja näyttelyitä voi tarvittaessa päivittää myös myöhemmin.

Hanke jatkuu ja vuonna 2021 yhteistyötä syvennetään ja aktivoidaan taidekentän toimijoiden kanssa. Kentän innostusta ja motivaatiota herätetään ja ylläpidetään säännöllisellä yhteydenpidolla. Aktiivista ja innovoivaa yhteistyöverkostoa rakennetaan, taiteilijat pääsevät mukaan päättämään näyttelyiden ja kokoelmien sisältöön. Tavoitteena on verkoston luominen ja elävän vuorovaikutuksen mahdollistaminen sekä kentällä olevan asiantuntemuksen kanavoiminen näyttelyihin ja museoon.

Jani Tihinen

Kuva: Ilona Kempainen

Kuva: Annemari Untamala

YLEISÖTYÖ, TAPAHTUMAT, PALVELUT

YLEISÖTYÖ

Vuosi alkoi erittäin intensiivisesti. Ryhmäkäyntejä ja varauksia oli paljon tavanomaista enemmän. Tammi-helmikuussa 2020 ryhmäkäyntien määrä nousi 38 prosentilla edellisvuoteen verrattuna. Vuodesta 2020 odotettiin kaikkien aikojen ryhmäkäyntivuotta. Kasvava trendi näkyi myös maaliskuun varauksissa, joista vain osa ehti toteutua ennen perumisia ja museon sulkua. Jo varattuja työpajoja peruttiin keväältä 59, eikä uusia varauksia maaliskuun ensimmäisen viikon jälkeen enää tehty ennen syksyä, jolloin olikin edessä uusi perumisaalto ennen museon sulkeutumista joulukuun alussa. Vuonna 2020 pajoja ja niihin osallistuneita oli noin kolmasosa vuoden 2019 luvuista.

TYÖPAJAT MUSEON NÄYTTELYISSÄ

Museon yleisötyössä käytetään hyväksi näyttelyiden antamia virikkeitä ja toimintamahdollisuuksia. Lähtökohtana on yhdessä tekeminen, kokeminen ja jaka-

minen. Pyrimme monimuotoiseen ja -arvoiseen vuorovaikutukseen ihmisten kanssa; siihen, että kävijä ei ole passiivinen vastaanottaja vaan aktiivinen toimija. Yleisötyön näkyvimpiä puolia ovat työpajat, opastukset, kerhot, osallistavat immersioiset lomaohjelmapelit, taiteilijatapaamiset sekä luennot ja seminaarit.

Kaikissa työpajoissa käytetään osallistavan taiteen ja teatterin menetelmiä. Toimiviksi ja hyviksi koetut perustyöpajat jatkoivat ohjelmistossa. Vaikka ne ovat pyörineet jo vuosia, pajat eivät ole jäykistyneet vanhoihin kaavoihin. Niiden lähtökohtaidea on pysynyt ennallaan, mutta sisällöt uusiutuvat ja muuttuvat, kun näyttelyissä tehdään muutoksia ja toisaalta jokainen työpajaohjaaja tuo pajaan oman persoonallisen panoksensa ja työskentelytapansa.

Pysyvät työpajat on ryhmitelty otsikoiden: Esittäminen, Visuaalinen suunnittelu ja Opastukset alle.

Esittämisen työpajat keskittyvät nimensä

mukaisesti esittämiseen ja näyttelijän työhön. Esimerkiksi alakouluikäisille suunnattu Teatteriseikkailu, jonka huippukohta on oman esityksen tekeminen. Päiväkoti-ikäisille tarkoitetut Satupolut ovat mielikuva-matkoja, jotka kiertävät näyttelyiden läpi. Visuaalisen suunnittelun työpajoja ovat pukusuunnitteluun keskittyvä Koreillaanko ja lavastustaiteeseen tutustuttava Rakenuspuita. Näissä molemmissa työpajoissa käytetään vihertaustaa eli chroma key -tekniikkaa, jotta itse tehdyt puvut ja lavasteet pääsevät loistamaan. Perinteisempiä opastuksia järjestettiin myös kaikenikäiselle. Kerro kerro kulissi on lapsille suunnattu toiminnallinen opastus. Historiakävelyssä puolestaan syvennyttään oppaan johdolla johonkin teatterin osa-alueeseen.

Perusopastuksessa esitellään museon näyttelyitä ja muuta toimintaa yleisesti. Ohjelmistossa on lisäksi pitkään toiminut kaksi työpajaa, jotka eivät liity suoraan näyttelyihin: Sammon ryöstö, jossa tutustutaan toiminnallisesti Kalevalan samanimiseen tarinaan, ja Riisi kyykyssä-paja, jossa heittäydytään hetkeen improvisaatioteatterin keinojen avulla. Työpajat ovat rakennettu niin, että ne rohkaisevat kävijää käyttämään näyttelyiden eri kokeilupis-

teitä ja palvelevat helposti muunneltavina erilaisia ikäryhmiä ja erityistarpeita. Pajoja ja opastuksia räätälöitiin kaikenikäisille ja ruotsin- ja englanninkielistä työpajoja pidettiin ohjelmistossa. Maahanmuuttajaväestö ja monikulttuurisuus huomioitiin tarjonnassa. Työpajoja ja opastuksia sai 1, 1,5 tai 2 tunnin mittaisina.

Uusi työpaja

Teatterimuseosta tuli vuoden vaihteessa 2020 sekä sirkuksen että esittävän taiteen valtakunnallinen vastuumuseo. Sen kunniaksi suunniteltiin ja toteutettiin päiväkotikäisille työpaja Sirkus Huuhaa. Sirkuksella oli ongelma. Seurueen kaikki taitelijat olivat lähteneet lomalle ja se tarvitsi uudet esiintyjät. Museoon tullutta ryhmää pyydettiin esiintymään kadonneiden sirkuslaisten tilalle. Pajassa harjoitettiin kaikenlaisia temppuja ja tutustuttiin sirkuksen eri osa-alueisiin, itse tekemällä ja klovnerian keinoin. Lopuksi uudet klovnit esittivät lomailevien taitelijoiden ohjelmanumerot.

Yleisötyö vaihtuvassa näyttelyssä

Tarpeisto pääroolissa -näyttely avattiin 8.10. ja jo silloin oli selvää, että ryhmäkäyntejä museoon ei voi loppuvuoden aikana järjestää. Näyttelystä tehtiin käsikirjoitettu ja näytelty video-opastus, jonka päähenkilöitä olivat näyttelyvieras liris ja kaksi kanaa Helsingin Kaupunginteatterin näytelmästä Onneli ja Anneli (vuodelta 2013, nuket Heini Maaranen). Opastus on suunnattu alakouluikäisille. Opastuksen yhteyteen saa keväällä tilattua työpajan. Tarpeisto pääroolissa -näyttelyyn liittyy myös Tarinasoitin.fi-palvelun kautta kuunneltava ja katsottava Tarinoita tarpeistosta -kokonaisuus, jossa tarpeiston suunnittelijat ja valmistajat kertovat työstään ja sen eri puolista.

Sirkus Huuhaan keppihevokset syntyivät talkootyönä. Kuva: Ilona Kemppainen.

Teatterikissan kotiseikkailun kolmannessa osassa valmistetaan puku sanomalehdistä. Mallina museolehtori Heini Räsänen. Pysäytyskuva videosta. Videon kuvaus Aleksi Salminen.

MUUTTUNUT TILANNE, YLEISÖTYÖ VERKOSSA

Kun pandemiatilanne maaliskuussa levisi nopeasti eikä ryhmäkäyntejä ja muita tapaamisia ja kokoontumisia enää voitu järjestää näyttelyissä tavalliseen tapaan, muutimme yleisötyön toimintastrategiaa. Loppukeväästä siirsimme mahdollisimman paljon toiminnastamme internetiin. Kesällä ja alkusyksyllä, jolloin rajoitukset kevenivät, osa toiminnasta tapahtui koronasäädösten puitteissa museon näyttelyissä ja lopulta etänä. Kaikesta huolimatta pysyimme toteuttamaan lähes kaiken ohjelmajärjestelmän, joka oli suunniteltu. Suurin kokonaan peruttu kokonaisuus oli taiteen perusopetusta tarjoavan Pukinmäen taidekoulun kanssa suunniteltu opetusyhteistyö ja siihen liittyvä pääsiäisen kolmi-päiväinen työpajatapahtuma.

Museolla oli jo entuudestaan melko paljon yleisötyön materiaalia internetissä

esim. Teatterin A B C, peli-, tieto- ja historiasivusto, joka käsittelee lavastusta ja pukusuunnittelua, Labra-oppimateriaalisivusto, jossa neuvotaan devising-työtavan käyttöä, sekä seitsemän verkkonäyttelyä.

OHEISOHJELMAT

Keväällä toteutettiin Teatterikissan lomaseikkailujen tilalle Teatterikissan kotiseikkailut internetiin. Seitsenosaista pakettia varten käsikirjoitettiin, esitettiin ja kuvattiin materiaalia ja suunniteltiin tehtäviä, joiden aiheet liittyvät teatteriesityksen tekemiseen ja sen eri osa-alueisiin. Teatterikissa kuljettaa tarinaa eteenpäin ja kotona voi toteuttaa joko kokonaisen esityksen tai vain osia siitä.

Kesällä, kun museossa sai jälleen vieraila, järjestettiin osallistava Teatterikissan kesälomapeli, johon saattoi ottaa osaa koronavirusturvallisesti omalla puhelimella museovierailun yhteydessä Tarinasoitin.fi

-palvelussa. Vastaukset tehtäviin ja kysymyksiin löytyivät museon näyttelyistä ja lopuksi pelaaja sai palkinnon.

Syyslomalle ja Satupäivään (18.10) muokattiin mobiililla pelattava Teatterikissan syyslomapeli, joka erityisesti painottui uuden Tarpeisto pääroolissa -näyttelyn sisältöihin.

Syksyllä järjestettiin Kallion lukiolaisten opetusyhteistyössä toteuttama Kummitusjuhlat, joka toteutettiin osallistavana livestriiminä verkossa.

Teatterikerho kokoontui kerran viikossa syksyn ja kevään aikana. Pandemia-rajotusten alettua kerho toteutettiin Zoom-etätyösovelluksessa. Myös loppue-sitys tehtiin internetissä ja se tallennettiin, leikattiin ja lähetettiin osallistujille.

NÄYTTELYISSÄ JÄRJESTETTY MUU TOIMINTA

Teatterikerho ja kesäkurssit

Kesällä pystyttiin järjestämään kaksi viikon mittaista Hyppy-kesäkurssia. Museo oli suljettu muilta kävijöiltä ja esityksiin ei voinut ottaa katsojia. Molemmat loppunäytökset kuvattiin, leikattiin ja lähetettiin osallistujille. Myös syksyn teatterikerho ohjattiin lähiopetuksena, turvallisuus huomioiden. Esitykseen katsojia pääsi sisään rajoitusten mukaisesti ja esitys taltioitiin muistoksi osallistujille.

Rytmiä ja liikettä

Usean vuonna yhteistyönä, suomeksi, ruotsiksi ja englanniksi, toteutettu Malin Grahn-Wilderin ja Clyde Wilderin Rytmi, rörelse och rötterna – en svängande dansresa till Afrika och USA -työpaja/tanssinäytökset pystyttiin esittämään.

Tyky-toiminta

Eri-ikäisiä kävijöitä ehti jonkun verran vieraila näyttelyissä myös vapaa-ajan ryh-

missä. Lapsille ohjattiin Synttäreiseikkailuja, aikuisille Polttariseikkailuja. Juhliin räätälöitiin ja ohjattiin teatterityöpajoja. Työyhteisöille oli tarjolla työkykyä ja työyhteisöä vahvistavia kokonaisuuksia erilaisilla painotuksilla mm. esiintymisjännitys, ryhmän vuorovaikutus- tai asiakaspalvelutilanteiden harjoittelu toiminnaallisesti draaman keinoin. Saatavilla oli neljä erilaista työpajaa: Tykyttääkö?, Näe muilla kuin korvilla, Pakki sekaisin ja Vuoroin vaikutuksessa. Työhyvinvointipajat pidetään Teatterimuseon tiloissa, jotta osallistujat pääsevät pois työpaikan rooleista ja sosiaalisista paineista. Uudenlainen ympäristö voi toimia keskustelun herättäjänä sekä uutta luovana vaihtoehtona. Työhyvinvointipaja oli edelleen siirrettävissä myös omalle työpaikalle.

HANKEYHTEISTYÖ MUIDEN TAIDETOIMIJOIDEN KANSSA

SO far ... SO near

Kansainvälinen yhteistyöhanke

Kansainvälistä yhteistyötä jatkettiin Erasmus+-rahoituksella kolmen taidealan organisaation kanssa. Muut osallistujat olivat Glocalmusic Portugalista (For the Development of Creative Music), MSMME Unkarista (The Hungarian Special Arts Workshop Association) ja EODE Turkista (Esenler Orthopedic Handicaps Association). Ryhmän ensimmäiset tapaamiset olivat Unkarissa ja Helsingissä keväällä ja kesällä 2019.

Tarkoitus oli, että jokaisessa osallistujamaassa suunnitellaan ja harjoitellaan näytös José Gomes Ferreiran romaanin pohjalta dramatisoidusta näytelmästä Pelottoman Johnin ihmeelliset seikkailut teatterin, tanssin ja musiikin keinoin. Ajatus oli, että kaikki osallistujat liitetään yhteisharjoituksissa mukaan eri maiden näytöksiin. Produktion esiintyjät ovat erityistä tukea tarvitsevia nuoria aikuisia ja projek-

tin tarkoitus on mm. auttaa heitä ilmaise-
maan itseään ja tunteitaan paremmin.

Kevätalvella 21.–25.1.2020 koko työryh-
mä työskenteli ja harjoitteli viikon yhdessä
Turkissa Istanbulissa. Kohtaukset oli tar-
koitus yhdistää ja näytelmä esittää ja tal-
tioda Portugalissa kesällä 2020. Hankkeen
loppuhuipennusta ei pandemian vuoksi
pystytty järjestämään paikan päällä, jo-
ten se päätettiin toteuttaa virtuaalisena
tammikuussa 2021. Joulukuussa 2020
kuvattiin Teatterimuseossa Suomen näy-
tös Pelottoman Johnin seikkailuista sekä
henkilökohtaiset haastattelut kaikilta osal-
listujilta. Selfiehaastatteluissa selvitettiin,
mitä produktio ja siinä mukana oleminen
on kullekin merkinnyt.

Kulttuurikaveri

Teatterimuseo oli edelleen mukana Hel-
singin kulttuurikeskuksen, sosiaali- ja ter-
veysviraston ja Lähiöprojektin järjestä-
mässä Kulttuurikaveri-toiminnassa. Sen
tavoitteena on edistää kulttuuripalvelujen
saavutettavuutta. Toimintamallissa Helsin-
gin kaupungin kouluttamat vapaaehtoiset
kulttuurikaverit lähtevät seuraksi tai ver-

Tammikuussa ennen koronapandemiaa päästiin
vielä Erasmus+-matkalle Turkkiin. Hankkeen lo-
put yhteiset kokoontumiset peruutettiin. Kuvassa
hankkeen Suomen työryhmä lentokentällä palaa-
massa Istanbulista.

taisoppaiksi eri tapahtumiin. Teatterimu-
seo tukee erityisesti useamman kulttuu-
rikaverin ja heidän asiakkaidensa yhteistä
ryhmävierailua, koska isomman joukon
mukana olo rohkaisee kohderyhmää kes-
kustelemaan ajatuksista, muistoista tai
heittäytymään kokeilemiseen.

Kulttuurikummit

Teatterimuseon on lupautunut yhdessä
Kaapelin toimijoiden, Tanssin talon, Tans-
siteatteri Hurjaruuthin, Suomen valoku-
vataiteen museon, Hotelli- ja ravintola-
museon sekä Suvilahden Uuden sirkuksen
keskus Circon, kanssa osallistumaan Hel-
singin kaupungin järjestämään Kulttuurin
kummilapsitoimintaan. Sen ideana on,
että kummiksi lupautuvat taidelaitokset
järjestävät yhden vuosiluokan kaikille Hel-
singissä syntyneille lapsille kaksi kertaa
vuodessa taidetapahtuman siihen asti,
kunnes he täyttävät seitsemän vuotta.
Kaapelin kummien vuosikerta alkaa 2022,
kun Tanssin talo avataan.

YHTEISTYÖTÄ JA KOULUTUSTA

Museo-, teatteri tai kasvatusalaan liittyvi-
en korkeakoulujen tai muiden oppilaitos-
ten kanssa tehtävää yhteistyötä jatkettiin
edelleen. Opintokokonaisuuksien ideana
oli, että opiskelijat tutustuivat museon
toimintaan ja suunnittelivat yleisötyöhön
liittyvän kokonaisuuden yhdessä teatteri-
pedagogin kanssa.

Helsingin yliopiston draamakasvatuksen va-
linnaisten opintojen opettajaopiskelijat to-
teuttivat talvilomaviikon 2020 Tunteen vie-
mää! -ohjelman, jossa käsiteltiin tunteita ja
tunnesäätelyä draamallisin keinoin ja Teatte-
rimuseon kokeilupisteitä hyödyntäen.

Verkossa striimattu Kummitusjuhlat 2020 LIVE – tunteita ja uuden oppimista käsidesin hauruudessa

Teatterikissan lomaseikkailut -konseptin tapahtumat ovat tärkeä osa Teatterimuseon yleisö- ja opetusyhteistyötä. Koko perheelle osittain ohjatut ja immersiiiviset pelit, toteutetaan keskellä museon näyttelyitä, neljä kertaa vuodessa juhlapyhien tai lomien aikoina. Korona-Mörkö yritti estää Kummitusjuhlien järjestämisen, mutta ei onnistunut. Opetusyhteistyö toteutettiin Kallion lukion soveltavan draaman kurssin kanssa, jo neljännen kerran! Koronan aiheuttamien rajoitusten takia, päätettiin rohkeasti kokeilla miten tapahtuman saa taipumaan yleisöä osallistavaksi esitykseksi verkkoon.

Tämän vuoden tarinassa juhlien valmistelu oli sujunut hienosti ja Kummitusjuhlat 2020 LIVE oltiin lähettämässä joka oliolle ja ihmiselle koko valtakuntaan. Teatterikissa ja hänen ystävänsä Koira toimivat LIVE-studion juontajina. Muutamia vieraita oli paikan päällekin kutsuttu ja juhlat alkoivat taikapallon sytyttämisellä. Juuri ennen H-hetkeä joukko Ilkimyksiä saapui kuokkimaan juhliin ja rikkoivat taikapallon. Taikapallo piti korjata erilaisia tehtäviä suorittamalla, jotta juhlat voivat jatkua.

Kuten Kummitusjuhlissa aiemminkin, esiintyjät tarvitsivat osallistujien apua. Tästä eteenpäin mikään ei kuitenkaan ollut kuin ennen. Kotikatsijat pystyivät vaikuttamaan käsikirjoitetun ja Teatterimuseossa näytellyn striimatun esityksen kulkuun äänestämällä Kahoot!-työkalulla annetuista vaihtoehdoista useassa tehtäväpisteessä. Esiintyjät olivat roolihahmoina johdattamassa matkaa ja luomassa erilaisia kohtauksia tehtäväpisteissä ja alku- ja loppuhuipennuksissa. Esiintyjät osallistivat kotikatsomoa Kahoot!-äänestysten lisäksi toiminnallisilla harjoitteilla. Kaikki tämä tapahtui miltei tunnin kestävässä live-streamissa, jossa liikuttiin ympäri museota.

Prosessin varrelta 6.10.-31.10.2020

Kummitusjuhlia lähti toteuttamaan 16 opiskelijaa eri vuosikursseilta, opettajanaan Annemari Untamala. Opiskelijoista vain muutama oli vierailut museossa aiemmin. Käytössä kurssilaisilla oli noin 35 tunnin työpanos projektiin.

Opetusyhteistyön projekti etenee vaiheittain; tutustutaan Teatterimuseon arvoihin, käytäntöihin, näyttelyihin ja Teatterikissan lomaseikkailut-konseptiin vanhojen käsikirjoitusten pohjalta. Ideoidaan ja kommentoidaan uutta käsikirjoitusta yhdessä, luodaan ja harjoitetaan omaa roolihahmoa ja kehitetään sen ympärille yhteiseen tarinaan sopiva kohtaus ja osallistava tehtävä. Lähitapahtumassa pelaajat saavat itse valita tehtävapisteen järjestyksen, opiskelijat saavat toistaa ja kehittää hahmojaan ja osallistavaa tehtävää päivän aikana. Pelin ajaksi museoon luotu maailma rakentuu vuorovaikutuksessa osallistujien kanssa.

Uudet haasteet

Tänä vuonna prosessista itsestään kehkeytyi varsinainen jännitysnäytelmä. Miltei koko vanha rakenne ja toiminnot suunniteltiin uudelleen, samalla kun päivä kerrallaan toivoimme välttävämme sairastumiselta, koronakaranteeneilta tai projektin keskeyttäviltä uusilta rajoituksilta.

Oli pohdittava osallistamista uudella tavalla, miten se toteutetaan verkossa ja erityisesti live-streamissa, löytyykö siihen esimerkkejä? Tutkittiin erilaisia valmiita sovelluksia, joilla toteuttaa äänestys tai kisa. Valittiin Kahoot! Kummitusjuhlien kohderyhmälle (perheet, alakoululaiset) tuttuuden ja helppokäyttöisyyden perusteella. Kahoot!-äänestystyökalun käyttäminen ja sinne sisällön luominen oli myös oma työnsä, puhumattakaan iltapainotteisesta kommunikoinnista Amerikkaan Kahoot!-lisenssin sovittamisen kiemuroissa.

Lisähaasteita toi myös miltei vieras väline, videokamera, sen kanssa työskennellessä erilainen kerronta ja esiintyminen; mikä toimii teatterissa ei välttämättä toimi, näytä tai välity mitenkään kuvassa. Kamera poimii herkemmin epäolennaisia asioita, on armottomampi museon hämäryydelle, supinalle, siirtymille, tauoille ja mokille.

Kummitusjuhlat LIVE:n toteutuminen oli tekniikan varassa ja sitä varten rakennettiin kuvauskärky, jossa oli kamera, erilaiset mikrofonit, äänimikseri, lisävalopaneelit, 50 metriä sähkökelaa, nettipiuhat, erillinen tietokone Kahoot!in ajamiseen live lähetykseen. Kamera liikkui tilasta toiseen miltei tunnin ajan, se lisäsi siirtymien suunnitteluun liittyvää työn määrää ja kokonaiskestoja. Projektin eri vaiheissa lähetettiin ääniviestejä tai videoita esim. kuvauskärkyyn mahdollisista liikkeistä ja silmästä tilassa, jotta sitä voisi ymmärtää paremmin.

Koko prosessin aikana kohtasimme toisiamme maskien takaa ja hengitimme käsidesin huurua etäällä toisistamme. Välillä tapasimme näytöllä mustissa pikkuruissa. Joskus opetin pelkästään WhatsAppissa tai Google Docsissa.

H-hetki

Edellisenä iltana kokonaisuus rämmittiin läpi tekniikan kulmasta ja sisällön kanssa työskentely jäi väistämättä syrjään. Osallistavan pelillisen esityksen verkkoon siirtämisen kokeilu oli hurja suhteutettuna yhteisen aikataulun rajallisuuteen ja vaikka asioita oli myös mietitty ennalta. Kaikkea ei kuitenkaan voi hallita, vaikka kuinka ennakoisi ja on mentävä eteenpäin, jotta jotain uutta voi syntyä. Viimeiset kohdennetut ohjeet, tsemnit ja lepoa. Ilmassa heräämisen hetki, "se on huomenna, suora lähetys koko valtakuntaan".

Illan ja yön pimeinä tunteina ohjaaja teki radikaaleja muutoksia ja "siivouksia". Aamulla muutosten läpikäyminen, motivoituneet ja positiiviset esiintyjät ja koko tekniikkajengi. Olo oli jännittynyt ja epätodellinen, kohta kameran silmä jakaa kaikille mitä teemme tai kysymme, me emme näe ketään, mutta siellä jossain ne ihmiset ovat! Esitys virtasi läpi, ilman tekniikan pettämistä, keskittyneessä flowsa esiintyjien nauttiessa ja antautuessa hetkeen. Osallistamisosiot toimivat niin hyvin kuin tässä ajassa voi haaveilla.

Ei unohdu koskaan

3-2-1 laskemisen jälkeen kameran silmä sammui ja oli vain huutoa ja riemua! Teki mieli halata ja rutistaa kaikkia, mutta ei voinut. Mitä ihmettä me juuri teimme? Ihmeen, kyllä.

Vedimme miltei tunnin mittaisen live-striimatun osallistavan esityksen museoympäristössä. Teimme historiaa, vieläkään ei ole tullut vastaavaa eteen. Nuorten läsnäolo, tarkkuus ja heittäytyminen esitystilanteessa, joka oli oikeastaan vasta ensimmäinen kunnon läpimeno yhdessä, oli mykistävää seurattavaa. Ihailen ja

kunnioitan heidän sitoutuneisuuttansa ja rohkeutta. Kotikatsomon äänestäessä Kahoot!-lla, saimme myös erikoisen kokemuksen yleisön läsnäolosta. Meillä oli yhteinen nälkä luoda kokemus korona-ajan kotisohville, tehdä teatteria liveinä toisten kanssa ja uskallus ottaa riskejä. Oli aika kiittää karonkassa ruoan, juoman ja todistusten äärellä.

Opiskelijat tekivät valtavan työn ja kasvoivat projektin vaikeuden ja haasteiden myötä tiiviiksi työryhmäksi ja projektin omistajiksi sen kaikilla eri osa-alueilla. Opiskelijoiden antamassa palautteessa painotus oli erityisesti sinä, kuinka paljon heille annettiin tilaa tuoda ja kokeilla omia ehdotuksia ja ottaa vastuuta projektista. Kuinka heitä kuunneltiin ja ehdotuksia kommentoitiin ja sitten kehitettiin yhdessä eteenpäin. Teatterimuseo otti heidät avosylin vastaan, luotti, kunnioitti ja arvosti. Voiko teatteripedagogi enempää toivoa kuulevansa?

Oli mielenkiintoista hämmentää vanhaa konseptia, haastaa omaa työskentelyä ja kestää tekemiään valintoja. On aina virkistävää päästä työskentelemään uusien ihmisten kanssa ja rikkoa omia rajoja. Opin myös että olisi suotavaa, etten kirjoittaisi niin pitkiä WhatsApp viestejä! Paljon tuli opittua ja ymmärrettyä kuinka paljon tulee vielä oppia.

Korona rajoitti, mutta myös mahdollisti jotain sellaista, mitä muuten ei välttämättä koskaan olisi päädytty kokeilemaan. Nyt on uusia välineitä, tietoa ja kokemusta kehittää osallistavaa yleisötyötä verkossa jatkossakin. Pian projektin jälkeen tartuntatilanne muuttui, opiskelijat siirtyivät täysin etäopetukseen ja museot suljettiin. Kaiken tämän keskellä me saimme tehdä tämän.

Milla Kortemaa, kuvat: Annemari Untamala

Kallion lukion soveltavan draaman kurssin opiskelijat toteuttivat teatteripedagogin johdolla syksyllä Teatterikissan lomaseikkailut – Kummitusjuhlan, joka live-striimattiin museon YouTube-kanavalla.

Metropolian ammattikorkeakoulun tuottajaopiskelijoiden tiiviskurssilla 3.11.–15.12. ”Kulttuurin tuntemus ja ajankohtaiset ilmiöt” tehtiin ryhmätehtäviä aiheista ”Kuka saa esittää ja ketä?” sekä ”Kestävä kehitys Teatterimuseossa”. Opintojakso järjestettiin zoomissa ja yhtenä vierailevana asiantuntijana, luennoitsijana ja projektitehtävien ohjaajana toimi museolehtori.

VAPAAEHTOISTYÖ

Teatterikissan lomaseikkailu -konseptin taustaan liittyi vapaaehtoistyö, jota tarjotaan varsinkin entisille teatterikerholaisille, kesäkurssilaisille, mutta myös muille halukkaille. Tavoitteena on kehittää eettisesti kestävä, vapaaehtoisten tarpeista lähtevä ja kaikille osapuolille mielekäs vapaaehtoistoimintaa.

TET-harjoittelussa (syksy 2019) olleen kahden nuoren Teatterikissan lomaseikkailut – Tähtisadetta -sablunalla tehty käsikirjoitus, päättyi julkiseksi oheisohjelmaksi ja nuoret palkattiin ohjaamaan peli yleisölle tammikuussa 2020.

Vapaaehtoiset ovat tärkeä voimavara museolle. Kävijämäärät oheisohjelmissa, jotka pystyttiin järjestämään museolla, kasvoivat ja verkkoon toteutettaviin videoihin tai livestriimeihin tarvitaan myös suuri joukko tekijöitä, jota ei pystytä palkkaamaan. Vapaaehtoiset toimivat mm. varsinaisten ohjaajien apuna, näyttelevät ja huolehtivat osallistujien turvallisuudesta.

TIETO- JA KUVAPALVELU

Tieto- ja kuvapalvelu vastaa sekä museon omaan materiaaliin että yleisesti teatteriin liittyviin tiedusteluihin. Asiakkaita palvelaan puhelimitse, sähköpostitse ja Kysy museolta -palvelun kautta, sekä paikan päällä tutkijasalissa. Käyntiaika varataan aina etukäteen. Mikäli asiakkaalla ei ole mahdollisuutta tulla tutkimaan aineistoja paikan päälle, voidaan tietopalvelua tehdä sovitussa määrin maksullisena selvityksenä, johon sisältyy tiedonhakujen ohella esimerkiksi jonkin verran aineistokopioita. Kuva- ja tietopalvelusta vastaa päätoiminen tutkija.

Kuvapalvelun kautta toimitettiin tilaajille kuvia tutkimus- ja julkaisukäyttöön. Kysy museolta -palvelun yhteydenotot on tilastoinnissa laskettu mukaan sähköpostitiedustelujen lukumäärään.

Koronapandemia vuoksi tutkijasali oli suljettuna 16.3. –31.5. sekä 1.12.–31.12. Vuoden aikana asiakkaita palveltiin mahdollisimman paljon sähköpostitse. Kuva- ja palvelun toimintaan sulkua ei niinkään vaikuttanut, sillä asiakkaille voitiin lähettää kuvavalinnan tueksi jonkin verran katse-lukuvia jo digitoidusta valokuva-aineistosta. Asiakas valitsi näistä tilaukseensa sopivat, minkä jälkeen hänelle toimitettiin normaaliin tapaan korkearesoluutiokuvat sähköisesti.

Eniten pandemiasulku kosketti niitä asiakkaita, joiden aihe olisi vaatinut muun kuin kuva-aineiston tutkimista. Heidän kohdallaan tietopalvelua laajennettiin, aiheen niin salliessa, tietokantahakujen ohella jonkin verran myös aineistotasolle. Näin asiakkaan tiedonhakutarpeeseen voitiin rajatussa määrin vastata esimerkiksi lähettämällä digitaalisia kopioita muutamista yksittäisistä asiakirjoista tai lehtileikkeistä. Digitoidusta av-aineistosta toimitettiin tutkimuskäyttöön aiempaa enemmän lainoja.

Yksittäisten kävijöiden ohella tutkijasalissa ehdittiin alkuvuodesta, ennen koronasul-
kua esitellä arkistoa ja esinekokoelmia yh-
delle Aalto-yliopiston opiskelijaryhmälle,
jonka kurssiohjelmaan kuului lisäksi opis-
kelijoiden pienimuotoiset, museon aineis-
toihin pohjaavat tutkimustyöt. Syksyllä
Helsingin yliopiston teatteritieteen oppiai-
neen ryhmä kohdattiin etänä zoom-pala-
verin muodossa.

JUHLAPALVELU

Teatterimuseon juhlapalveluiden tavoit-
teena on tuottaa sekä yritys- että yksi-
tysisasiakkaille onnistuneita juhlia, joissa
museon tietosisällöt ja elämyksellisyys
nousevat esiin. Juhlapalvelu on myös uu-
sien museoasiakkaiden hankkimiskanava,
juhlien kautta museo ja sen sisällöt tulevat
tunnetuiksi museon perinteisiä asiakas-
ryhmiä laajemmalle yleisölle. Teatterimu-
seon teatterikasvatuksen tuottama sisältö
tarjoaa myös asiakkaille aivan uudenlaisia
palveluita ja sisältöjä tavalliseen yritysjuh-
lan sisältöön verrattuna.

Taiteilijatapaamisista voitiin toteuttaa vain kaksi. Lokakuussa nähtiin professori, ohjaaja Yrjö Juhani Renvall, jota Kirsikka Moring haastatteli. Tilaisuus lähetettiin myös striimattuna. Kuva: Ilona Kemppainen.

Ennen pandemiaa ehdittiin tavata teatterinjohtaja, näyttelijä Asko Sarkola.

Juhlapalvelu työllistää ensisijaisesti muse-
on muutenkin käyttämiä free lancereita,
ja tarjoaa runsaasti työtilaisuuksia täyden-
tämään tuntipalkkaisten työntekijöiden
ansioita. Teatteri-ilmaisun ohjaajille on
tarjolla myös työtilaisuuksia. Juhlapalvelu
toimii pääosin museon aukioloaikojen ul-
kopuolella.

Vuonna 2020 museon juhlapalvelu oli
tammi-helmikuussa 49 prosentin kasvussa
edellisvuoden vastaavaan aikaan verrattu-
na. Kevät oli lähes täyteen varattu ja kesä
näytti myös aiempia vuosia vilkkaammal-
le. Maaliskuun 16. päivänä kalenteri tyh-
jentyi ja tyhjennettiin. Ensimmäisen sul-
lun aikana museossa ei järjestetty yhtään
tilaisuutta. Osa varatuista tilaisuuksista
siirrettiin syksyyn, osa peruttiin kokonaan.
Kesän jälkeen, elokuusta seuraavan sulun
alkuun, museossa oli 9 tilaisuutta. Edelli-
sen vuoden vastaavana aikana tilaisuuksia
oli 61. Taloudelliset menetykset sekä mu-
seolle että free lancer -työntekijöille olivat
huomattavat.

MUUT TAPAHTUMAT, TAPAAMISET JA TILAISUUDET

TAITEILIJATAPAAMISET

Kerran tai kahdesti kuussa normaalivuosi-
na toteutetuista taiteilijataapaamisista pys-
tyttiin toteuttamaan vain kaksi sekä yksi
luento. Kevätkauden ensimmäisessä ta-
paamisessa 15.2. Kirsikka Moringin haas-
tateltavana vieraili teatterinjohtaja, näyt-
telijä Asko Sarkola. Muiden tapaamisten
tarkoitus oli kytkeytyä tammikuun lopussa
avautuneeseen TNL:n satavuotisnäytte-
lyyn. Sarjan aloitti 26.2. Näyttelyn tee-
moihin liittyvällä luennollaan teatteritut-
kija ja näyttelyn käsikirjoittaja Mikko-Olavi
Seppälä, muut tilaisuudet jouduttiin vali-
tettavasti kaikki keväältä peruuttamaan.
Syyskaudella näyttelyyn liittyvässä tapaa-
misessa vieraili 28.10. professori, ohjaaja
Yrjö Juhani Renvall. Tilaisuus toteutettiin
striimattuna, paikan päälle otettiin rajoi-
tusten vuoksi vain 20 katsojaa. Marras-
kuussa pandemiatilanne jälleen paheni ja
rajoitukset tiukkenivat. Vuoden viimeiset
tapaamiset siirrettiin tulevaisuuteen.

PSYKOANALYYSIN YÖ

Perinteinen psykoanalyysin yö ehdittiin
järjestää normaalisti ennen kävijärajoituk-
sia 7.2. kaikissa kolmessa museossa. Valo-
kuvataiteen museossa liikuttiin assosion-
tiharjoitusten myötä vapaiden ajatusten
jäljillä. Leikkimielinen kuvientulkinta -ses-
sio toteutettiin neljä kertaa illan aikana Un-
fold ja Vivian Maier: Omakuva ja sen varjo
-näyttelyissä. Kommentaattoreina toimi-
vat valokuvataiteilijat Janne Körkkö, Sirja
Moberg ja Jenni Toivonen Unfold-näytte-
lyssä sekä psykoanalyytikot Anna Lilja ja
Anne Kotkavirta. Harjoitusten fasilitaatto-
rina toimii Valokuvataiteen museon ylei-
sötyön intendentti Erja Salo. Teatterimus-
eon näyttämöllä kuultiin puhetta taiteesta
ja psykoanalyysistä. Kulttuuria käsiteltiin

psykoanalyttisten ajatusmallien kautta.
Puheenvuoroissa ja keskusteluissa psyko-
analyytikot, taiteilijat ja kulttuurintuntijat
tarkastelivat psykoanalyttisiä näkökulmia
ja taiteellista työtä.

Aiheesta Suhteessaolotapoja – tärkeä toi-
nen puhui aluksi psykoanalyttikko Joachim
von Weissenberg. Psykologi ja psykoana-
lyttikko Milla Tammisen luennon otsake
oli Mieli perversiossa, perversion mieli

Illan näyttämöllä päätti paneelikeskustelu
Ruumis ja mieli. Keskusteluun osallistui-
vat ohjaaja, käsikirjoittaja, esiintyjä Jan-
ne Saarakkala, koreografi, tanssitaiteilija,
muusikko Elina Pirinen ja psykoanalyttik-
ko Monica Eggert. Keskustelua johdatteli
Teatterimuseon johtaja Raija-Liisa Seilo.

Hotelli- ja ravintolamuseoon rantautui
jälleen Psykoanalyttisen Yhdistyksen
järjestämä keskusteluklubi Café Freud.
Keskustelun alusti psykoanalyttikko Jussi
Kotkavirta, keskustelun aiheena oli tällä
kertaa iho ja kosketus. Lisäksi hotelli- ja
ravintolamuseon baari oli auki koko illan.

KORONANKOHOTTAMAT-FESTIVAALI

Poikkeusaikana taiteilijat ovat keksineet
uusia tapoja tehdä töitä – myös virtuaali-
taidetta. Tästä esimerkkinä Suomessa on
ollut Koronankohottamien toiminta. Han-
ke käynnistettiin muutamassa päivässä,
alle puolessa vuodessa yhteisöön tuli lä-
hes 200 taiteilijaa.

Teatterimuseo järjesti 19.10.2020 yhdessä
someteatteri Koronankohottamien kans-
sa yksipäiväisen tapahtuman Helsingissä
sekä striimattuna verkossa. Iltapäivän ai-
kana Teatterimuseossa katsottiin kevään
ja kesän aikana Koronankohottamat-hank-
keessa *19 kosketusta* -konseptilla tehdyt
videoteokset. Kosketus-katselmuksen jäl-
keen järjestettiin paneelikeskustelu some-

teatterista. Tapahtuman juonsivat **Jonna Wikström** ja **Lassi Alhorinne** Koronankohottamista.

Teatterimuseon katselmuksessa nähtiin **neljä videoteosta: 19 kiellettyä kosketusta, 19 laulettua kosketusta, 19 tanssittua kosketusta ja 12 maalattua kosketusta.** Teokset esitettiin eri saleissa yhtä aikaa. Tämän lisäksi nähtiin Juha Jokelan ohjaama *Hamlet Remix* sekä Koronankohottamien suunnitteluryhmän tekemät *Tieto kosketus* ja *Kiitoskosketus*.

Katselmuksen jälkeisessä paneelikeskustelussa pohdittiin, mitä sometaide on nyt, ja mitä someteatteri voisi tulevaisuudessa olla, ja millaisia hyviä ja haasteellisia asioita Koronankohottamat toi esiin. Paneeliin kutsuttiin eri taiteen alojen ammattilaisia (runous, musiikki, kuvataide, tanssi). Videoita tehneiltä puolestaan pyydettiin palautetta nopeasti käynnistetyistä ja ilmiöksi nousseista hankkeista.

Paneelissa keskustelivat teatteriohjaaja-käsikirjoittaja **Miira Sippola**, kitaristi-säveltäjä **Jarmo Saari**, tanssitaiteilija **Ninni Perko**, kuvataiteilija **Pauliina Pesonen** ja vapaa kirjoittaja ja opettaja **Hanna-Leena Helavuori**.

Keskustelua moderoivat näytelmäkirjailija **Anna Krogerus** ja käsikirjoittaja **Elisa af Hällström** Koronankohottamista. Striimausten toteuttivat KEUDAN (Keski-Uudenmaan ammattiopisto) opiskelijat.

SEMINAARIT

Perinteisiä kevät- ja syysseminaareja ei vuonna 2020 pystytty toteuttamaan. Toukokuulle 2020 esitystaiteen keskuksen Eskuksen kanssa yhteistyössä suunniteltu seminaari *Miten taiteesi tallentuu vol 2* siirrettiin pandemian vuoksi ensin kevästä syksyyn ja pandemiatilanteen jälkeen heikennettyä syksyiltä seuraavan vuoden alkuun. Seminaarikokonaisuus valmistettiin kuitenkin vuoden 2020 puolella.

Koronankohottamat-festivaalin paneelissa keskustelivat teatteriohjaaja-käsikirjoittaja Miira Sippola, kitaristi-säveltäjä Jarmo Saari, tanssitaiteilija Ninni Perko, kuvataiteilija Pauliina Pesonen ja vapaa kirjoittaja ja opettaja Hanna-Leena Helavuori. Kuva: Ilona Kemppainen.

Kuva: Ilona Kemppainen

TIEDOTUS, MARKKINOINTI JA KÄVIJÄT

Vuosi 2020 oli poikkeuksellinen myös Teatterimuseon viestinnän kannalta. Tapahtumaviestintä ja ryhmämyynti olivat lähes koko vuoden pysähdyksissä, kun avoimia tapahtumia ei voitu järjestää eivätkä koulut ja päiväkodit juurikaan liikkuneet. Museon sulkujen aikana painottuivat kullissien takaisesta museotyöstä kertovat tarinat, joita jaettiin Instagramissa ja muissa some-kanavissa. Museon verkossa olevia palveluita nostettiin esille valtakunnallisesti ja uusia sisältöjä tuotettiin. Pääviestintämme halusimme kertoa, että työmme museossa jatkuu – korona hiljentää, mutta ei pysäytä. Museo haluaa myös poikkeusoloissa tarjota ihmisille kokemuksia ja elämyksiä. Toiminnan muodot vaan ovat toisenlaiset.

Koronavuonna uusien kävijäryhmien tavoittaminen oli haastavaa. Viestinnän päätavoitteena olikin säilyttää paikka nykyisten asiakkaitten mielessä ja muistissa, jotta avoimempien aikojen taas koittaessa kävijät löytävät jälleen museoon. Verkos-

sa palvelut ja sisällöt tavoittivat paitsi lähiseutujen, myös valtakunnallisen yleisön.

Teatterimuseon käytössä olevat verkkoviestintäkanavat ovat omat verkkosivut osoitteessa www.teatterimuseo.fi, uutiskirjeet ja some-kanavat Facebook, Instagram ja Twitter. Youtube-kanavan rinnalle avattiin Vimeo-kanava. 3D-mallinnosten esittelyyn avattiin tili Sketchfab-palveluun. Tapahtumatiedotusta varten kootut erilliset sähköpostitiedotuslistat olivat hiljaisempia kuluneena vuonna.

Teatterimuseo oli edelleen mukana Helsinki Marketingin #helsingintekijät-verkostossa. Ulko- ja kotimaisia matkailijoita tavoittelimme myös Helsinki Marketingin matkailukumppanuuden kautta, jossa olimme mukana yhdessä Hotelli- ja ravintolamuseon ja Suomen valokuvataiteen museon kanssa. Koronapandemia ymmärrettävästi vaikutti kesän matkailusesoniin.

Museon viestinnän ja markkinoinnin resurssit ovat suhteellisen niukat. Tiedotus nojaa ilmaiskanaviin ja sosiaaliseen mediaan, jonne tuotettavaa sisältöä kehitetään monipuolisemmaksi. Viestintäyhteistyön merkitys kasvaa edelleen ja uusia tapoja ja teemoja yhteistyön tekemiseen etsitään koko ajan. Vuonna 2020 museon yhteistyökumppaneita viestinnän alueella ovat olleet Kaapelitehtaan museot sekä muut Kaapelin toimijat, esittävien taiteiden kentän tiedotuskeskukset ja järjestöt.

Alkuvuonna, tammikuusta maaliskuun alkupuolelle, Teatterimuseon kävijä-, ryhmämyynnin ja juhlapalvelun varaustilanne näyttivät lupaavilta. Kävijämäärät kasvoivat tammi–helmikuussa 122 % edellisen vuoden vastaavaan aikaan verrattuna. Juhlapalvelun myynti oli 49 % ja työpajamyynti 31 % kasvussa verrattuna edellisen vuoden tammi–helmikuuhun. Myös kevään varaustilanne näytti positiiviselta.

Maaliskuussa koronapandemia saavutti Suomen, toiminta pysähtyi ja varauskirjat tyhjennettiin. Kesällä museo avattiin tietyin rajoituksin, mutta lipunmyynnissä päästiin vain 35 % edellisesä lipunmyynnistä. Myös juhlapalvelulle kesä oli huomattavasti edellisiä hiljaisempi. Syksyllä sama suunta jatkui, vaikka museota pystyttiin pitämään avoinna yksittäisille kävijöille ja hetken aikaa myös ryhmiä voitiin ottaa vastaan. Lipunmyynti ylsi syyskaudella vain neljännekseen edellisvuotisesta ja juhlapalvelun puolella pudotus oli lähes 90 %. Yhtensä vuonna 2020 museossa vieraili 13 931 henkilöä.

Museon omilla verkkosivuilla sekä niissä verkkopalveluissa, joista tilastotietoa saadaan, vierailtiin vuoden mittaan yhteensä 40 895 kertaa. Sivukatseluita oli yhteensä 105 797 kpl. Museon some-kanavilla on kaiken kaikkiaan 6 436 seuraajaa.

VUOSI 2020 LUKUINA

Näyttelykävijät 13 931

Tietopalvelu, asiakkaat 609

Verkkopalveluiden kävijät 40 895

Ryhmäkäynnit (työpajat ja opastukset) 146

Muut yleisotapahtumat 47

Juhlapalvelun järjestämät tilaisuudet 28

(Lisää vuoden 2020 tunnuslukuja liitteessä)

Kuva: Heikki Suomi

KANSAINVÄLISIÄ YHTEYKSIÄ

ERASMUS+- HANKKEET

SO far ... SO near -hanke jatkui vuonna 2020 turkkilaisen, portugalilaisen ja unkarilaisen organisaation kanssa. Hankkeesta tarkemmin yleisötyön luvussa. Hankkeen jatkohakemus In Different Journey jätettiin vuoden 2020 lopulla, nyt ryhmää on täydennetty Italialaisella kumppanilla, hankkeen päähakija on edelleen portugalilainen Glogalmusic. Lisäksi Teatterimuseo on mukana saksalaisen Sophia Akademien vetämässä maahanmuuttajanaisten kanssa toteutettavassa Fempower-hankkeessa. Päätöksiä EU uusille hakemuksille odotetaan heti vuoden 2021 alussa.

EVERYBODY DANCE

Teatterimuseo toteutti yhteistyössä ruotsalaisen Scenkonstmuseetin ja norjalaisen Norsk senter for folkemusikk og folkedansin kanssa Pohjoismaisen kulttuuripisteen ja Pohjoismaisen kulttuurirahaston tuella sosiaalista tanssia käsittelevän Everybody Dance! -näyttelyn. Näyttelyn suunnittelu

alkoi jo 2018 ja näyttelysisällöt saatettiin valmiiksi alkuvuodesta 2020, suunniteltu avajaispäivä Tukholmassa oli 2. huhtikuuta 2020. Näyttely ei kuitenkaan valmistunut suunnitellusti, koska toteutuksesta vastaava kansainvälinen työryhmä ei päässyt covid-19-pandemian aiheuttamien matkustusrajoitusten vuoksi Tukholmaan rakentamaan näyttelyä. Näyttely avautui Scenkonstmuseetissa lopulta 17. lokakuuta 2020. Museo jouduttiin kuitenkin sulkemaan epidemiatilanteen vuoksi 30. lokakuuta eikä sitä avattu enää vuoden 2020 aikana. Näyttely ehti olla avoinna yleisölle vajaat kaksi viikkoa.

Näyttelyn kiertueaikataulu uudistettiin avajaisten myöhästymisen vuoksi. Uudistetun suunnitelman mukaan näyttely siirtyy Tukholmasta Norjaan Rockheim-museoon Trondheimiin syksyllä 2021 ja saapuu Helsinkiin Teatterimuseoon syksyllä 2022.

Kussakin hankkeeseen osallistuvassa museossa toteutettiin näyttelyä varten

mittava tallennusprojekti, jossa kerättiin yleisöltä näyttelyä varten dokumentointivideoita ja tuotettiin niitä myös itse. Teatterimuseo tallensi keräämänsä ja tuottamansa dokumentointivideot ja niistä editoidut näyttelyversiot kokoelmiinsa. Näitä aineistoja esitellään kartuntapointintojen liitteessä.

VERKOSTOJA

Teatterimuseo on mukana yhteispohjoismaisessa verkostossa Nordisk Center for Teaterdokumentation (NCTD). Yhteistyöverkosto on avoin pohjoismaisille esittävien taiteiden museoille, arkistoille, kirjastoille, muille organisaatioille ja yksityishenkilöille. Tanskan kuninkaallisen kirjaston (Det Kongelige Bibliotek) kirjastonhoitaja lähestyi NCTD-yhteistyön tiimoilta Teatterimuseota kysymyksillä, jotka liittyvät näytelmätekstien julkaisemiseen, tallentamiseen ja painamattomien näytelmätekstien suhteesta vapaakappaleiden keräämiseen. Kirjastonhoitaja keräsi artikkelia varten tietoa pohjoismaisista käytännöistä.

Kokoelmatiimi seuraa ruotsalaista SIC – Samlingar i centrum -sähköpostilistaa, jossa käsitellään kokoelmien hallintaan liittyviä käytännön asioita. Helmikuussa 2020 osallistuttiin Museovirastoa vastaavan Riksantikvarieämbetetin järjestämään, kokoelmien säilytystiloihin liittyvään etäseminaariin.

Teatterimuseo on SIBMAS-järjestön (International Association of Libraries, Museums, Archives and Documentation Centres of the Performing Arts) jäsen. Esittävien taiteiden tiedotuskeskusten kautta museo seuraa eurooppalaisen tiedotuskeskusverkoston Enicpan (The European Network of information Centres for the Performing Arts) toimintaa. Osa Enicpan jäsenorganisaatioista myös kartuttaa ja säilyttää esittävien taiteiden kokoelmia.

EI UNOHDETA TANSSIA

Vuosi sitten teimme innolla matkasuunnitelmia Everybody Dance! -näyttelyn avajaisiin. Lähes koko museohenkilökunnan oli tarkoitus lähteä huhtikuiseen Tukholmaan tutustumaan uuteen näyttelyyn, joka oli niin aiheeltaan kuin toteutustavaltaan Teatterimuseolle poikkeuksellinen. Hotellit oli varattu, matkat ostettu ja itse olin miettinyt jo asunkin avajaisia varten valmiiksi (50-lukulainen kellomekko ja valkoiset tennarit –siinä olisi kelvannut lindy hopata!), kun pandemia yllätti.

Uusi tilanne löi kaikki ällikällä emmekä tienneet, kuinka kauan koronakriisi kestäisi tai mitä se tarkalleen tarkoittaisi. Suunnitelmia rukattiin vähän kerrassaan, kunnes kävi selväksi, ettei avajaisjuhlia järjestetä. Lopulta todettiin, ettei näyttelykään aukea suunnitellusti. Kansainvälinen yhteistyö – niin hedelmällistä kuin se voikin olla – näytti toiset kasvonsa, kun korona pani vapaan liikkuvuuden hyllylle. Kun teknikko asuu Trondheimissa, suunnittelijat Barcelonassa ja ompelija Kööpenhaminassa, ei näyttelyn rakentaminen tavanomaiseen tapaan ollut mahdollista, kun kukaan heistä ei päässyt paikanpäälle Tukholmaan.

Tilanne kuitenkin vakiintui ja rauhoittui vähitellen. Everybody Dance! avautui Tukholmassa lopulta 17.10.2020. (Valitettavasti Scenkonstmuseet joutui sulkemaan ovensa yleisöltä pian sen jälkeen.)

Maailman mullistuessa ei ole muuta vaihtoehtoa kuin sopeutua. Luonnollisesti avajaisen lykkääntyminen aiheuttaa kiertonäyttelyn ollessa kyseessä muutoksia kiertueaikatauluun. Jotta kukin kumppaneista saisi pitää näyttelyn esillä kohtuullisen ajan, Everybody Dance! jatkaa matkaansa alkuperäisestä suunnitelmasta poiketen Tukholmasta Trondheimiin syksyllä 2021 ja saapuu sieltä Helsinkiin uudistettuun Teatterimuseoon syksyllä 2022.

Kun ryhdyin kokoamaan sisältöä näyttelyyn syksyllä 2019, olin yhteydessä moniin tanssiporukoihin eri puolella Suomea. Saimme sekä videokeruun että omien dokumentointiemme kautta valloittavaa videosisältöä näyttelyyn. Monelle sisällöissä mukana olleelle kuvaukset tuntuvat varmasti jo muinaishistorialta – erityisesti koronan vuoksi. Muistammeko vielä ajan, jolloin tanssimme yhdessä toistemme kanssa? Juhlissa, kurssilla, festareilla? Uskon, että eristyneisyyden jälkeen on entistä suloisempaa kokoontua yhteen tanssin äärelle.

Vuodesta 2022 on tulossa varsinainen tanssin vuosi. Teatterimuseolla valmistellaan tällä hetkellä suomalaisen tanssin historiaa käsittelevää näyttelyä, joka avataan syksyllä 2021 ja joka jatkaa esillä vuonna 2022. Myös Tanssin talo aukeaa Kaapelitehtaalla 2022, ja Kansallisbaletti täyttää sata vuotta. Ja Everybody Dance! tulee Teatterimuseoon! Toivon sydämestäni, että olemme silloin päässeet ”uudesta normaalista” jo takaisin normaaliin ja voimme nauttia tästä kaikesta tanssista yhdessä.

Kuten jo todettua, en minä eikä kukaan meistä Teatterimuseolla ole päässyt tutustumaan Everybody Dance! -näyttelyyn livenä. Sisällöstä olemme toki perillä, mutta

miltä näyttely koettuna tuntuu, on yhä salaisuus. Olemme saaneet nähdä kyllä kuvia ja niiden perusteella on lupa odottaa upeaa elämystä. Arvaan, että vanha sanonta ”hyvää kannattaa odottaa” pitää tälläkin kertaa paikkansa. Kun joudumme vielä odottamaan, esitän odotuksen ajalle toiveen: älkää unohtako tanssia!

Everybody Dance! on suomalais-norjalais-ruotsalaisena yhteistyönä Pohjoismaisen kulttuuripisteen ja Pohjoismaisen kulttuurirahaston rahoituksella toteutettu näyttelyprojekti, jonka kumppaneina ovat Teatterimuseon lisäksi Scenkonstmuseet ja Norsk senter for folkemusikk og folkedans. Näyttely esittelee sosiaalisen tanssia ja sen kirjoa kumppanimaista. Sosiaalisella tanssilla tarkoitamme tanssia, jossa korostuu tanssin yhteisöllinen ulottuvuus. Tanssia, jota varten ihmiset kokoontuvat yhteen nauttiakseen toistensa seurasta ja yhdessä tanssimisesta, tai jolla on erityinen tehtävä osana ihmisten välistä kanssakäymistä.

Kaisa Tiainen

näyttelyn tuotantokoordinaattori

Everybody Dance -näyttely avautui Tukholman Scenkonstmuseetissa lokakuussa, yli puoli vuotta suunniteltua myöhemmin, ja oli avoinna vain vajaat kaksi viikkoa. Suomeen näyttelyä odotellaan uudessa aikataulussa vasta syksyllä 2022. Kuva: Lars Annersten / Scenkonstmuseet.

Kuva: Ilona Kemppainen

Taloudellisesti varsinaisessa nousukiidossa käynnistynyt vuosi kääntyi pääläelleen maaliskuussa. Koko oman toiminnan tuotto pysähtyi. Vaikka rajoitukset eivät totaalisesti olisi sulkeneet museota, oli asiakas-kunta varovainen ja perui oma-aloitteisesti kaikki pajat, tilaisuudet ja juhlat. Lipputulot, joista valtaosa muodostuu ryhmä- ja työpajatuloista, putosivat edellisvuoteen verrattuna 56 % ja juhlapalvelun ryhmävaraukset peräti 65 %.

Museon peruskorjaussuunnitelmat olivat vuoden alussa pitkällä ja normaaliin tulonmuodostukseen luottaen vuoden 2020 talousarvio oli suunniteltu siten, että suuri osa omasta tuotosta kyettäisiin tarvittaessa siirtämään kattamaan seuraavan vuoden vääjäämättömiä remonttikustannuksia. Haimme tukea remontiin eri tahoilta, mutta epävarmuus pakotti meidät varautumaan siihen, että olemme täysin oman tuoton varassa. Koronasulkujen vuoksi tilanne näytti todella hankalalta myös henkilöstön suhteen. Ministeriön ensimmäisen tukierän (56 000) turvin pystyimme pidättäytymään lomautuksista. Museolla oli kuitenkin myös pakottava ja erittäin haastava tavoite pystyä siirtämään osa vuoden 2020 tuotosta kattamaan seuraava-

vana vuonna (2021) toteutettavan peruskunnostuksen kuluja. Tavoite saavutettiin, ja vaikka oma tuotto putosi 105 000 euroa edellisvuodesta, tiukkoja säästötoimia noudattaen lopputulokseksi jäi 34 000 euron ylijäämä, joka siirretään suunnitellusti seuraavan vuoden remonttikuluihin.

Toinen, aivan vuoden lopussa saatu koronatuki (120 000) päätettiin kohdentaa vuoden 2021 kevätkauden palkka- ja toimintakuluihin, koska jo ennen vuoden loppua oli ilmeistä, että myöskään keväällä museo ei kykenisi toimimaan normaalilla tavalla.

Helsingin kaupungin edustajien kanssa monivuotista avustusta koskevat neuvottelut käytiin verkossa, nyt yhdessä neuvottelussa oli kuusi eri avustuksen saajaa, ja keskustelua käytiin erityisesti koronapandemian vaikutuksista tuen saajien toimintaan. Suoranaista taloudellista tukea Teatterimuseo ei saanut, mutta Helsingin kaupungin päätös vuokrahelputuksista kaikissa kaupungin omien yhtiöiden tiloissa tarkoitti myös Teatterimuseolle kolmen kuukauden vuokranmaksuvapaata Kaapelin tiloissa. Euroissa tuo tuki oli varsin merkittävä, noin 45 000 euroa.

TILAT JA TEKNIikka

Teatterimuseon toiminta jakaantuu kahden toimipisteeseen: kokoelmat, arkisto, tutkijasali, tiedotus ja osin yleisötyö ja hallinto sijaitsevat Vallilassa. Näyttelytilat, yleisötyö sekä juhlapalvelut ja muut yleisötapahumat eli museon yleisölle avoin toiminta edelleen Kaapelitehtaalla.

Kokoelma- ja arkistotilojen olosuhteet ovat museotoiminnan edellyttämällä tasolla. Vuoden aikana hankittiin lisää säilytyskalusteita sekä arkistoon että esinepuolelle.

Kaapelitehtaalle rakennettavan Tanssin talon rakennustyöt käynnistyivät syksyllä 2019 ja suunnitelmien mukaan talo valmistuu syksyllä 2021. Tähän rakennusaikatauluun suhteuttaen myös Teatterimuseo toteuttaa omien näyttelytilojensa täydellisen peruskorjauksen vuonna 2021. Korjausten suunnittelu käynnistyi syksyllä 2019 Tanssin talon rakennusaikataulun varmistuttua. Vuoden 2020 aikana valittiin arkkitehtitoimistoksi ILO Arkkitehdit ja teetettiin piirustukset oman tilankäyttösuunnitelman pohjalta. Tilan varustamisesta (sähkö- ja datakaapelointi, valojärjestelmä ja äänentoisto) hankittiin tarjoukset käyttösuunnitelman mukaan.

Koronapandemian vuoksi museon yleisötilat olivat suljettuina 16.3. –15.6. ja uudelleen 1.12. alkaen. Aulassa muutettiin

asiakaspalvelutiski koronaturvalliseksi rakentamalla sen ympärille suojaus. Tiloihin sekä aulassa että museon näyttelytiloissa hankittiin käsidesinfiointipisteitä ja pukuhuoneen lavuaari muutettiin lisäkäsienpesutilaksi. Näyttelyissä tehtiin kulkusuuntia ohjaavia muutoksia henkilömäärärajoitusten seuraamiseksi ja kohtaamisten vähentämiseksi. Yleisökapasiteettia pienennettiin syksyksi korkeintaan 50 henkeen, ja salikohtaisesti korkeintaan 40 henkeen.

Jälkimmäisen koronasulun aikana vaihdettiin sisäpihan puoleiset ikkunat uuden sisäaulan vaatimiksi paloikkunoiksi. Työ liittyy Kaapelin uuden aulan rakentamiseen. Vaihdon vuoksi Teatterin ullakko-näyttelytila purettiin joulukuun alussa. Arkadia-teatterin valokalusto ja äänentoisto uusittiin sulun aikana, sillä myös näissä tiloissa jouduttiin tekemään muutoksia ikkunaremontin vuoksi. Tanssin talon ja Kaapelin uudistuksen myötä henkilökunnan ja kuljetusten reitit muuttuivat sisäpihalta rakennuksen ulkokehälle.

Yhteisen uuden aulan muutostyöt alkoivat joulukuussa. Aulan sisäpihan puoleiseen kulmaukseen rakennettiin suojaseinä rakennustöiden vuoksi. Samalla museon naulakko- ja lokerikotilat purettiin. Uuden sisäänkäynnin rakentaminen jatkuu vuonna 2021.

Kuva: Lemmen ja leikin aika, TT 1927, Teatterimuseon arkisto.

ORGANISAATIO JA HENKILÖKUNTA

Teatterimuseo on valtakunnallinen vastuumuseo, jota ylläpitää Teatterimuseon säätiö. Teatterimuseon säätiön muodostavat Helsingin kaupunki, Suomen Teatterijärjestöjen Keskusliitto ry. ja Suomen museoliitto.

EDUSTAJISTO

Teatterimuseon säätiön kolmivuotiskaudeksi 2020–22 valittu edustajisto kokoontui vuoden aikana kerran. Edustajiston puheenjohtajana toimi näyttelijä Helena Ryti.

Suomen Teatterijärjestöjen Keskusliitto ry:n nimeäminä varsinaisina jäseninä ja varajäseninä (suluissa) ovat toimineet seuraavat: ohjaaja Aino Kivi (ohjaaja Janne Saarakkala), puvustonhoitaja Pirkko Paananen (valosuunnittelija Mia Kivinen), tiedottaja Ida Turpeinen (toiminnanjohtaja Karola Baran), teatterinjohtaja Anna Veijalainen (taiteellinen johtaja, tanssija Annika Tudeer), Sari Lakso (tanssija Veera Lamberg), lavastaja Päivi Kettunen (puku-suunnittelija Sanna Levo), näyttelijä Hele-

na Ryti (lakimies Tiia-Lotta Lehterä), Päivi Hämäläinen (Tommi Saarikivi), toiminnanjohtaja Kaisa Paavolainen (Jaska Teuri), ja Usva Kärnä (Katariina Lohiniva).

Helsingin kaupungin nimeäminä varsinaisina jäseninä ja varajäseninä (suluissa) ovat toimineet Lotta Backlund (Aku Lohimäki) ja Mikko Lahtiluoma (Marina Huttunen).

Suomen museoliiton nimeämänä varsinaisena jäsenenä on toiminut museonjohtaja Johanna Rassi (pääsihteeri Leena Tokila).

HALLITUS

Säätiön hallitus kokoontui vuoden aikana viisi kertaa. Puheenjohtajana on toiminut lavastaja Antti Mattila ja varapuheenjohtajana valosuunnittelija Kalle Ropponen. Muut hallituksen jäsenet ovat näyttelijä Simon Häger, tutkija Outi Lahtinen, Johanna Lehto-Vahtera (11.6. alkaen), museonjohtaja Tiina Merisalo (25.2. saakka), lavastaja Sampo Pyhälä ja koreografi Liisa Korpiniitty.

TILINTARKASTAJAT

Säätiön tilintarkastajana toimi vuonna 2020 kauppatieteiden maisteri, HT-tilintarkastaja Vesa Ikäheimo ja varalla ekonomi, HT-tilintarkastaja Kari Roine.

HENKILÖKUNTA

Teatterimuseossa työskenteli vuoden 2020 aikana yhteensä 46 henkilöä vakinaisissa, määräaikaissä ja tuntiperusteisissa töissä. Lisäksi museolla oli korkeakoulu- ja ammattikouluharjoittelijoita ja vapaaehtoistyövoimaa. Henkilökunnalle järjestettiin virtuaalinen kevät- ja pikkujoulutapahtuma. Koulutuspäiviä henkilökunnalla oli yhteensä 9,5 kpl. Liikunta- ja kulttuurise-

teleitä annettiin kaikille yli 6 kuukauden työsuhteessa olleille 200 euron arvosta. Paikallisen sopimuksen mukaisesti henkilökunta saa käyttää tunnin viikossa työkykyä ylläpitävään liikuntaan.

Museon vakinainen henkilökunta:

museonjohtaja FM Raija-Liisa Seilo, projektipäällikkö HuK, teatterikuraattori Meri Eerola, tiedottaja FM, kulttuurituottaja YAMK Ilona Kemppainen, museomestari Heikki Suomi, arkistinhoitaja FM Eeva Mustonen, tutkija FM Pälvi Laine, museolehtori FK Heini Räsänen, teatteripedagogi, teatteri-ilmaisun ohjaaja AMK Milla Kortemaa, amanuenssi FM Sanna Brander, museotyöntekijä Kimmo Hokkanen

LIITE

Vuoden 2020 tunnusluvut

NÄYTTELYKÄVIJÄT	2020	2019
Maksaneet kävijät	12 153	19 984
Ilmaiskävijät	1 778	4 909
Yhteensä	13 931	24 893
TIETOPALVELU		
Tutkijakäynnit	75	116
Ryhmäkäynnit/käyneet henkilöt	2/31	2/30
Yksittäiset muut kävijät	9	14
Puhelintiedustelut	44	50
Sähköpostitiedustelut	450	419
Asiakkaat yhteensä	609	629
Kuvakopiot eri käyttötarkoituksiin	184	186
Arkistolainat (yksikköä/laatikkoa)	23	1
TEATTERIKASVATUS JA YLEISÖTOIMINTA		
Näyttelyopastukset	10	29
Työpajat	136	385
Juhla- ja tykypajat	6/5	16/11
Muut yleisötapauhtumat	47	91
Virtuaaliset tapahtumat	4	
Koulutus- ja asiantuntijatapahtumat verkossa	8	
Verkkosivuilla vierailut	35 716	39 812
Verkkopalveluissa vierailut yhteensä	40 895	44 146
SAAVUTETTAVUUS		
Ilmaispäivät	39 h	15 / 56 h
Avoimnaolotunnit/-päivät / Kaapeli	1 493 h / 205	2 903 h
NÄYTTELYT		
Oma, uusi tuotanto	-	-
Yhteistuotanto	3	1
Muiden tuottamat	-	-
Verkkonäyttelyt, uusi	-	-
Kiertonäyttelyt, valmistuneet	1	-
Kiertonäyttelyt, kiertokerrat	2	-
JULKAISUT		
Verkojulkaisut	-	2

KOKOELMAT

Esinekokoelmien kartunta (kpl)

Näyttämöpuvut	44	90
Lavastus- ja pukuluonnokset	1 737	3 033
Pienoismallit	22	-
Teatterinuket	13	48
Muut	117	120
Yhteensä	1 933	3 291
Esineitä kokoelmissa yhteensä	31 051	29 118

Esinekokoelmien luettelointi ja digitointi

Esineiden luettelointi Ida-tietokantaan	-	-
Digitointi	193	31
Digitointi- ja luettelointiaste	n. 25 %	n. 25 %

Varsinaisen luetteloinnin piirissä esineitä on todellisuudessa enemmän, sillä kaikkia manuaalisesti luetteloiduista esineistä ei ole vielä viety sähköiseen tietokantaan. Lisäksi tietokannan yksi tietue voi käsittää useampia esineitä, esimerkiksi sarjan tietyn tuotannon luonnoksia. Digitointiasteen suhteelliseen vähäisyyteen vaikuttaa laaja lavastus- ja pukuluonnoskokonaisuus, joka on noussut esinekokoelmien suurimmaksi aineistoksi.

Asiakirja-aineiston kartunta (Lahjoituksia / määrä hyllymetreinä)

Lahjoitukset	8/22,95	18 / 22,4 / 1
Lisälahjoitukset	5/82,49	2 / 5 / 10
Yhteensä	13/105,44	20 / 27,4 / 11

Asiakirjojen järjestäminen, luetteloiminen ja digitointi

Järjestäminen ja luettelointi Ida-tietokantaan	-	1
Digitointi	-	-

Valokuvien kartunta (Lahjoituksia / määrä kappaleina)

Lahjoitukset	8 / 151 176	14 / 5 156
Lisälahjoitukset	2 / 869	2 / 3 014
Yhteensä	10 / 152 045	16 / 8 170

Valokuvien luettelointi ja digitointi

Kuvakohtainen luettelointi Ida-tietokantaan	-	-
Yleisen tason listaus Ida-tietokantaan	-	-
Digitointi	58	130

AV-arkiston kartunta (Lahjoituksia/määrä kappaleina)

Äänitteet	-	3 / 24
Kuvatallenteet	5/39	10 / 45
Yhteensä	5/39	13 / 69

Arkiston yksittäiset lahjoituserät sisältävät usein eri aineistotyyppisiä. Tällaisissa tapauksissa aineistojen alkuperäinen yhteys säilytetään luetteloinnin avulla, mutta tilastoissa asiakirja-aineistot, valokuvat ja av-aineistot huomioidaan omina lahjoituserinä. Valokuvat ja av-aineistot tilastoidaan kappaleina, eikä niiden viemää tilaa huomioida hyllymetri- tai gigamäärässä. Teatterimuseo ottaa vastaan myös erillisiä käsiohjelma- ja julistelahjoituksia, mutta näitä ei toistaiseksi ole huomioitu kartuntatilastoissa.

HENKILÖSTÖ (henkilötyövuosina)

Vakinaiset, päätoimiset	11,9	10
joista museoammatillisia	11,9	10
Muu päätoiminen	1,2	2,2
joista museoammatillisia	1,2	0,3
Osa-aikaiset ja tuntityöntekijät	1,3	2,3
Palkattomat	-	-
Vapaaehtoiset (tehdyt tunnit)	1 344 h	1 201 h

TALOUS

Tulot		
Oma tuotto	128 359	267 500
Valtio	848 684	760 813
Kaupunki	271 122	271 122
Menot		
Palkat	-573 941	-628 745,90
Kiinteistömenot	-405 490	-327 604,75
Palvelut	-180 664	-182 949,30
Toiminta	-1 275 393	-1 255 380,72

Koronapandemian aiheuttamat toimenpiteet

YLEISTÄ

- Täydennettiin / päivitettiin toimistotyövälineitä, jotta kaikilla on kannettava tietokone etätyötä varten. Asennettiin VPN-etäyhteys palvelimelle kaikkien koneille.
- Päivitettiin työpuhelimet, jotta esim. koronavilkku-sovelluksen saattoi asentaa.
- Varustettiin Vallilan kokoustila etäyhteydellä, yhdistettyjä etä/lähikoukousia varten.
- Luotiin järjestelmä läsnätyöstä ilmoittamiseen ja yhtä aikaa paikalla olevien ihmisten määrän hallintaan.
- Otettiin käyttöön erilaiset etätyövälineet, pääasiassa Zoom ja Google Meet. Loppuvuodesta siirryttiin Microsoft Teamsin käyttöön.
- Perustettiin Koronavalmius-ryhmä, joka kokoontui kahden viikon välein. Perustettiin kolmen museon yhteinen vastaava ryhmä.
- Tehtiin työpaikan koronariskiarvio ja luotiin omat ohjeet ja käytännöt, joita päivitettiin suositusten muuttuessa.
- Otettiin käyttöön vahva etätyösuositus.
- Tehtiin työpisteiden uudelleenjärjestelyjä, jotta turvavälit voitiin säilyttää.
- Toimipisteiden siivousta tehostettiin.
- Henkilökunnalle hankittiin keuhkosuojaimia. Vaihtoehtoisesti käytössä olivat visiirit.
- Hankittiin laitteisto tapahtumien striimausta varten.

NÄYTTELYT

- Näyttelyt olivat kokonaan suljettuina aina kun pääkaupunkiseudun koronakoordinaatioryhmä niin suositti.
- Museoiden aulan myyntitiskin ympärille hankittiin plexiseinä.
- Aulaan, hissiin ja näyttelytiloihin laitettiin toimintaohjeita yleisölle, lattiatarroja, kulkusuuntaopasteita ym.
- Hankittiin käsidesiannostelijoita. Avattiin Arkadian pukuhuoneeseen käsienspesupiste.
- Näyttelyssä tehtiin muutoksia, jotta tila avartui ja kävijöille avautui uusia kulkureittejä. Määritettiin maksimikävijämäärä, jota valvottiin.
- Tehtiin ohjekartta, jossa näkyvät kulkusuunnat, käsidesiannostelijat ja käsienspesupisteet.

- Kokeilupisteiden käyttöön hankittiin kosketusnäyttökyniä. Pukuhuoneen kokeilupukuja vähennettiin ja otettiin käyttöön karanteenijärjestelmä. Osa kokeilupisteistä poistettiin käytöstä.
- Siivousta tehostettiin.
- Henkilökunnalle hankittiin visiirit ja maskit.

YLEISÖTYÖ

- Teatterikissan kotiseikkailut, 7 osainen paketti verkkosivulle. Aiheet liittyivät teatteriesityksen tekemiseen ja sen eri osa-alueisiin.
- Kevään teatterikerhon harjoitukset ja esitys siirrettiin järjestettäväksi Zoomissa.
- HYPPY-kesäkurssien esitykset kuvattiin, leikattiin ja jaettiin osallistujille.
- Teatterikissan mobiilipeli museossa. Peliä muokattiin kesän, syysloman ja Satupäivän teemojen mukaan.
- Syksyn teatterikerhon esityksen taltioiminen ja jakaminen osallistujille
- Kummitusjuhlat 2020 LIVE, verkossa striimattu kotikatsomoa Kahoot!-sovelluksella osallistava käsikirjoitettu ja näytelty esitys. Opetusyhteistyönä Kallion lukion opiskelijoiden kanssa.
- Tarpeisto pääroolissa -näyttelyyn toteutettiin käsikirjoitettu ja näytelty video-opastus.
- Erasmus+ -hanke So Far...So Near. Suomen kohtaukset näytelmästä ja osallistujien henkilökohtaiset haastattelut kuvattiin, koska loppuhuipennusta ei voitu järjestää Portugalissa.
- Etäluentoja ja opintokokonaisuuksia Metropolian kulttuurituottajaopiskelijoille.
- Korjattiin ja huollettiin teatteripukuja, rekvisiittaa ja nukketeatterinukkeja.
- Syksyn taiteilijatapaaminen lokakuussa järjestettiin rajoitetulle yleisölle ja striimattiin. Muut pandemian aikaiset jouduttiin peruuttamaan.
- Verkkosivuilla koostettiin yhteen paikkaan kaikki museon virtuaaliset sisällöt.

KOKOELMAT

- Lahjoituksia (erityisesti yksityisten henkilöiden) siirtynyt, viivästynyt tai jopa peruuntunut. Lahjoitusmäärät silti suuria, koska mukana suurten organisaatioiden lahjoituksia.
- Näyttelylainojen palautukset siirtyneet, sillä näyttelyitä on jatkettu tai palautuksia siirretty koronan jälkeiseen aikaan. Koskee sekä annettuja että otettuja lainoja.
- Tapaamisia siirretty, mm. kokoelmakäyntien ja museoalan sisäiset tapaamiset (TAKO, Pooli 6:n tapaamiset). Siirtyivät myöhemmin osittain verkkoon.
- 3D-hanke viivästyi jonkun verran, kun alkuvaiheessa piti siirtää esim. kuvauspäiviä.

- Muita siirtyneitä töitä. Ollaan oltu painottuneesti etätyössä, mutta käyty välillä paikan päällä tekemässä tarvittavia käytännön kokoelmatöitä.
- Koronakeruut: tallennekeruut ja -kyselyt.
- Festivaali: Koronankohottamat.
- Seminaarin siirtyminen (Esitystaide), myöhemmin webinaarit seminaarien sijaan.
- Varotoimenpiteet työssä: maskit, suojaetäisyydet, portaittain paikalla jne
- Jalkautumiset kentälle peruuntuneet, siirtyneet, aikaistuneet tai muuttuneet osittain etäyhteyden kautta pidettäväksi
- Osa töistä muuttui täysin etäyhteyksin tehtäväksi (esim. Yksan työstäminen ja palaverit Disecin kanssa).

TUTKIJASALI SEKÄ TIETO- JA KUVAPALVELU

- Tutkijasali oli kiinni noin 3,5 kk.
- Tieto- ja kuvapalvelu painottui asiakkaalle etänä tehtyihin tiedonhakuihin.
- Kuvapalvelussa korostuivat sähköpostitse lähetettävät katselukuvat, joista tilaaja teki valintaa. Valikoima luonnollisesti supistui, kun ei ollut mahdollisuutta tulla tutkijasaliin katsomaan ei-digitoitua aineistoa.
- Arkistoaineiston osalta asiakkaita voitiin palvella etänä vain hyvin hyvin rajallisesti, lähinnä tietopalvelun tutkijan, asiakkaan puolesta, tekemien rajattujen aineistohakujen- ja tarkistusten kautta.
- Tutkijasalin avauduttua turvallisuustoimenpiteet lisäsivät työtä (pöytäpintojen ja asiakaspäätteiden desinfiointi asiakkaitten jälkeen, muu yleisestä siisteydestä huolehtiminen ja ohjeistaminen, maskien käyttö ja turvallisuusvälien huomioiminen sekä tutkijasalissa että sinne kuljettaessa).
- Tavarahankinnat: puuvillahanskoista siirryttiin kertakäyttökäsineisiin, avonaiset roskakorit vaihdettiin suljettuihin, hankittiin käsidesiä ja puhdistuspyyhkeitä.
- Tutkijasaliasiakkaitten käyntien porrastaminen pääasiassa niin, että tutkijasalissa vain yksi henkilö kerrallaan, tai jos asiakkaat olivat samaa seuruetta niin heitä saattoi olla muutama kerrallaan.
- Tieto- ja kuvapalvelun tutkijan työhön ei aiemmin ollut juuri lainkaan kuulunut etätyö, nyt siitä tuli pääasiallinen työskentelymuoto tutkijasalin ollessa suljettuna.

Kokoelmien esilläolo 2020

Näyttelylainat:

- Teatterikaupunki-näyttely, Vapriikki, 7.6.2019 - 31.1.2021. Lainattuja pukuja 4 kpl, muita esineitä 10 kpl, digitaalisia valokuvakopioita 16 kpl. Näyttelylainaa jatkettiin pandemian vuoksi 7.3.2021 saakka.
- Suomen musiikin kunniagalleria, Musiikkimuseo Fame, 28.6.2019–30.11.2020. Lainattuja pukuja 1 kpl, kuva taustafondista 1 kpl, digitaalisia valokuvakopioita 4 kpl. Näyttelylainaa jatkettiin huhtikuun 2021 loppuun saakka.
- Unelmien kuteita -näyttely, Emil Cedercreutzin museo, Harjavalta, 16.2. - 11.10.2020. Lainattuja pukuja 52 kpl ja muita esineitä 28 kpl sekä 13 valokuvaa/ muuta arkistoaineistoa.
- Kansa elää näyttämöllä -näyttely, Työväen Näyttämöiden Liiton 100-vuotisjuhlanäyttely, Werstas 11.9.2020–6.1.2021, 1 puku, 20 valokuvaa.
- Seitsemän veljestä - romaanista näyttämölle, Siuntion kirjasto 21.9.-27.11.2020, 56 valokuvaa.

Museon ulkopuoliset julkaisut:

- Mikko-Olavi Seppälä: Parempi ihminen, parempi maailma – suomalaisen työväenteatterin päättymätön tarina (Vastapaino), Työväen Näyttämöiden Liiton juhluvuonna ilmestyneessä teoksessa julkaistiin 36 Teatterimuseon arkiston valokuvaa.

Omat näyttelyt ja verkkomateriaalit:

- Kansa elää näyttämöllä -näyttely, Työväen Näyttämöiden Liiton 100-vuotisjuhlanäyttely Teatterimuseossa 31.1.2020–30.8.2020, 3 pukua, 20 valokuvaa.
- HAIR – Popteatterista eteenpäin 1969–2019 -näyttely Teatterimuseossa 31.1.2020–13.9.2020, 5 käsiohjelmaa.
- Tarpeisto pääroolissa -näyttely Teatterimuseossa 8.10.2020–, 1 esine, 1 kuvataallenne.
- Joulukalenteri: 29 kpl albumeja tai albumisivuja, 36 valokuvaa.
- 3D-hankkeessa julkaistut mallit tanssipuvuista: 4 pukua.

Muut omassa toiminnassa näkyvät aineistot:

- 37 puku-/esinekuvaa ja 22 valokuvaa / kuvaa muusta arkistoaineistosta.
- Yhteensä 100 pukua/esinettä ja 42 puku-/esinekuvaa sekä 258 valokuvaa / digitaalista valokuvakopiota / muuta arkistoaineistoa (tai kuvaa arkistoaineistosta).

LIITE

Tapahtumat ja oheisohjelma 2020

ESITYKSET

Teatterikerhon esitykset

Kilpailutarinoita, toteutettu zoom-yhteyksillä etänä 5.5.

Pyhän Mansikan Salaisuus, toteutettu tallenteena ja rajatulla yleisöllä 10.11.

Hyppy 1 -kesäkurssi

Pakopelihuone Solmu, toteutettu tallenteena 5.6.

Hyppy 2 -kesäkurssi

Paha olo, toteutettu tallenteena 12.6.

TAITEILIJATAPAAMISET

15.2. Asko Sarkola

KESKIVIKKOSARJA

26.2. Mikko Olavi Seppälä – Suomalaisen työvänteatterin päättymätön tarina

28.10. Yrjö Juhani Renvall, toteutettu rajoitetulla yleisömäärällä ja striiminä

SEMINAARIT

19.10. Koronankohottamat-festivaali, toteutettu rajoitetulla yleisömäärällä ja striiminä

SÄÄNNÖLLISESTI KOKOONTUVAT RYHMÄT

Teatterikerho 14.1.–5.5. (toteutettu etänä 17.3. alkaen) ja 18.8.–10.11. Ohjaaja: Siiri Ervasti

Hyppy1-kesäkurssi 1.-5.6. ja Hyppy2-kesäkurssi 8.-12.6. Ohjaaja: Milla Kortemaa

MUUT TAPAHTUMAT JA OHJELMAT

Teatterikissan lomaseikkailut

2.-3.1. Tähtisadetta, tekijät: Milla Kortemaa & Julia Olivia Eskola & Kia Savolainen. Ohjaajina Julia ja Kia

18.-21.2. Teatterikissan lomaseikkailut: Tunteen viemää, tekijät: Milla Kortemaa & Helsingin yliopiston draamakasvatuksen valinnaisten opiskelijat

31.10. Kummitusjuhlat, interaktiivinen striimattu peli, tekijät: Milla Kortemaa & Kallion lukiolaiset

Ilmaispäivät

Avoinna olleiden kuukausien viimeiset keskiviikot klo 17–20

Psykoanalyysin yö

7.2. klo 18.30-23.00

RUOTSINKIELISET YHTEISTYÖT

RYTM RÖRELSE OCH RÖTTERNA – en svängande dansresa till Afrika och USA

Malin Grahn-Wilder ja Clyde Wilder järjestivät tanssityöpajoja päiväkodeille ja kouluille. Pajassa tutustuttiin jazztanssin juuriin ja vaiheisiin sekä seuraamalla esitystä että kokeilemalla itse.

Yhteensä kolme työpajaa 9.-10.9.

Näyttelytyöryhmät

KANSA ELÄÄ NÄYTTÄMÖLLÄ!

Käsikirjoitus: Mikko-Olavi Seppälä ja Janne Saarakkala
Huoneiden lavastus ja visuaalinen suunnittelu: Paula Koivunen
Valokonsultti: Kalle Ropponen
Graafinen suunnittelu: Päivi Hämäläinen
Näyttelyn tekninen toteutus: Heikki Suomi
Tekstien käännökset: Susanna Ringbom

Näyttely kuuluu Työväen Näyttämöiden Liiton 100-vuotisjuhlatapahtumiin ja sitä ovat tukeneet Riihi säätiö ja Kansan Sivistysrahasto.

HAIR – POPTEATTERISTA ETEENPÄIN 1969–2019

Alkuperäinen näyttely HAIR – Tampereen Popteatterin tarina:
Käsikirjoitus: Antti Liuttunen
Näyttelyarkkitehti: Elina Rantasaari
Graafinen suunnittelu: Heidi Järvinen

Teatterimuseo:
Käsikirjoitus: Topi Vainikainen, Raija-Liisa Seilo
Visuaalinen suunnittelu: Mia Kivinen
Valot: Heikki Suomi

TARPEISTO PÄÄROOLISSA

Näyttelytoimikunta: Pipsa Keski-Hakuni, Antti Hosia, Irene Lång, Mirja Arkonsuo, Maarit Sallinen, Mikko Salmi, Mari Heinonen, Sirpa Törmä, Mira Rokkanen ja Janika Holm
Näyttelykoordinaattori: Antti Hosia
Käsikirjoitus: Näyttelytoimikunta & Eeva Kemppi
Visuaalinen suunnittelu: Pipsa Keski-Hakuni ja Mikko Salmi
Näyttelytilan graafinen suunnittelu: Janika Holm
Markkinoinnin graafinen suunnittelu: Antti Hosia
Valosuunnittelu: Tomi Tirranen
Eläinstudion taustakankaan maalaus: Hannu Keski-Hakuni
Eläinstudion äänisuunnittelu: Erno Hulkkonen
Lukija: Jarmo Heikkinen
Eläneet nuket -osaston suunnittelu: Heini Maaranen / Aura of Puppets
Kiertuevastaava: Sirpa Törmä
Näyttelytekstien käännökset: Jesper Karlsson
Toteutus: näyttelytoimikunta, Anu Sallinen, Maria-Johanna Peura, Maija Tikka

Näyttelyn toteuttamista ovat tukeneet: Alfred Kordelinin Säätiö, Pohjois-Pohjanmaan kulttuurirahasto, Taiteen edistämiskeskus ja Teatterialan ammattilaiset TAM ry.

Koulutukset, kokoukset, edustukset 2020

Teatterimuseon säätiö on Suomen Oistat-keskuksen, Suomen museoliiton sekä Tanssin talo ry:n jäsen. Lisäksi museo on Suomen Kansallistettari Oy:n ja Teatterilehti Oy:n osakkeenomistaja. Museota edustivat Museoliiton vuosikokouksessa hallituksen puheenjohtaja (virallinen edustaja) ja museonjohtaja. Muissa kokouksissa Teatterimuseota edusti museonjohtaja Raija-Liisa Seilo, joka edusti museota lisäksi museonjohtajapäivillä Porvoossa ja Tampereen Teatterikesässä. Seilo on Teatterilehti OY:n hallituksen varajäsen.

Sanna Brander

- 12.2. TAKO-verkoston kevätseminaari verkossa
- 28.2. Logistiken i museernas magasin -webinaari, Riksantikvarieämbetet, Ruotsi
- 7.4. Kokoelmakartta-koulutus, TAKO
- 15.6. Finland och Sverige i coronakrisen. Del 6: Konst och kultur – Hur klarar sig museerna? -webinaari, Hanaholmen
- 19.10. Parhaat metodit ja käytännöt tehdä 3D-tallentamista museoissa -webinaari, Trafiikki-museot ry
- 2.12. 3D-mittaus ja -mallinnustapahtuma verkossa, 2.0-hanke, Creve ja MeMo, Aalto-yliopisto
- 16.12. Sketchfab-koulutus, Ninma Oy

Ilona Kempainen

- 9.–10.1., 6.–7.2., 16.–17.4. Kulttuurituotanto YAMK -lähipäivä, Metropolia
- 3.9. Museot ja kestävät kumppanuudet, webinaari, Tekniikan museo
- 5.11. Helsingin matkailukumppanuustapaaminen, Helsingintekijät-verkoston tapaaminen, webinaari, Helsinki Marketing
- Sketchfab-koulutus, Ninma Oy

Inka Keränen

- 12.2. TAKO-verkoston kevätseminaari verkossa
- 7.4. Kokoelmakartta-koulutus, TAKO-verkosto
- 26.5. Avoin lisensointi museoissa: Creative Commons –webinaari, Museoalan ammatiliitto
- 27.5 3D digital cultural heritage for resilience, recovery and sustainability, Euroopan komission kansainvälinen webinaari
- 26.10. Museoalan Teemapäivät, Museovirasto

Milla Kortemaa

- 15.9. Yhteiset yleisöt - seminaari, Suomen kansallisooppera ja –baletti
- 5.10. Verkkokeskustelutilaisuus transrepresentaatiosta, Kansallisteatteri ja Trans ry
- 19.10. Representaatio nykyäyttämöllä -paneelikeskustelu, Taideyliopiston Teatterikorkeakoulu / Dramaturgian ja näytelmän kirjoittamisen koulutusohjelma
- 2.12. Vihreä kädenjälki -koulutus verkossa, Museopedagoginen yhdistys Pedaali ry

Päivi Laine

- 31.3. Työkyvyn varhainen tuki -webinaari, Akavan Erityisalat
- 7.4. Kokoelmakartta-koulutus, TAKO-verkosto
- 22.4. Museoiden Finna-foorumi, museoiden edustajat Finnan konsortiorhymästä, Kansalliskirjasto, Kansallisgalleria, Museovirasto ja Museoliitto
- 14.5. DIGITAL WORKFLOWS Presenting Qi Collection Management, Communication Pro
- 26.5. Avoin lisensointi museoissa: Creative Commons -webinaari, Museoalan ammattiliitto
- 8.6. Yksityisten museoiden uusi työehtosopimus -webinaari, Museoalan ammattiliitto
- 22.9. Rights in digital objects & structured rights information at Europeana, Europeana
- 26.10. Museoalan Teemapäivät, Museovirasto
- 27.11. Museoiden Finna-foorumi, museoiden edustajat Finnan konsortiorhymästä, Kansalliskirjasto, Kansallisgalleria, Museovirasto ja Museoliitto
- 2.12. 3D-mittaus ja -mallinnustapahtuma, Creve 2.0 -hanke ja Aalto-yliopiston MeMo
- 3.12. Kokoelmakulma-webinaari, Suomen museoliitto
- 9.12. Valtakunnallisten vastuumuseoiden tapaaminen, Museovirasto
- 16.12. Sketchfab-koulutus, Ninma Oy

Eeva Mustonen

- 11.–12.2. Tako-seminaari, etäseminaari, TAKO-verkosto ja Museovirasto
- 25.2. Yhdistysarkistot hallintaan seminaari SKS
- 28.2. Logistiken i museernas magasin, webinaari, Riksantikvarieämbetet
- 15.4. OKM:n rahoittamien 3D-digitointihankkeiden etätapaaminen
- 19.10. Parhaat menetöt ja käytännöt museoesineiden 3D-tallentamiseen, etäseminaari, Trafiikkimuseot
- 1.12. Tako-pooli 6:n etäkokous
- 2.12. 3D-mittaus ja -mallinnus luovilla aloilla, etäseminaari, Creve 2.0 -hanke ja Raken-
netun ympäristön mittauksen ja mallinnuksen instituutti MeMo, Aalto-yliopisto
- 16.12. Sketchfab-koulutus, Ninma Oy

Heini Räsänen

- 21.–24.1. Inclusion and Diversity Strategy and how to get one, Léargas, Irlanti
- 23.9. Kokemuksella vaikuttaminen, seminaari, Kansallismuseo
- 3.6–5.6. Kulttuurin kummilapset “Askelmerkit”, kehittämispäivät, Helsingin kaupunki (webinaari)
- 15.9. Yhteiset yleisöt, seminaari, Suomen Kansallisopopera
- 20.11. Kulttuurin kummilapset, kehittämispäivä, Helsingin kaupunki (webinaari)
- 26.11. Intoa ja ideoita yleisötyöhön Amos Rex (webinaari)

LIITE

Määräaikaiset, freelancerit ja harjoittelijat 2020

MÄÄRÄAIKAINEN HENKILÖKUNTA

Inka Keränen
Kaisa Tiainen
Jani Tihinen
Topi Vainikainen
Liisa Kupari

TYÖHARJOITTELIJAT

Petra Harvala 4.8.–28.8.2020, museologian harjoittelu, Turun yliopiston Kulttuurituotannon ja maisemantutkimuksen koulutusohjelma, Porin yliopistokeskus

TET-HARJOITTELIJAT

TET-harjoittelijoita oli tulossa keväällä ja syksyllä yhteensä 4 kpl, mutta koulut peruivat TET-harjoittelut koronan takia.

NÄYTTELYISSÄ JA PROJEKTEISSA TYÖSKENNELLEET

Mia Kivinen, Aino Kukkonen, Susanna Ringbom-Brandt, Janne Saarakkala, Aleksi Salmi-
nen, Juha Storm, Topi Vainikainen, Alli Wartiovaara

JUHLAPALVELUSSA TYÖSKENNELLEET

Mari Ala-Nikkola, Iiris Autio, Siiri Ervasti, David Eskelinen, Julia Gauffin, Laura Helander,
Tanja Juutilainen, Anna Korolainen-Crevier, Helena Laxen, Minttu-Maaria Makkonen,
Manu Paavilainen, Janne Punkari, Kaisa Silvo, Armi Terhemaa, Johanna Terhemaa, Sara
Vaittinen, Veera Väisänen

TYÖPAJOISSA TYÖSKENNELLEET

Annamari Ahonen, Mari Ala-Nikkola, Iiris Autio, Siiri Ervasti, Anna Korolainen Crevier,
Tanja Juutilainen, Minttu-Maaria Makkonen, Manu Paavilainen, Freia Stenbäck, Veera
Väisänen, Kia Savolainen (Tähtisadetta palkattu nuori, alaikäinen), Julia Oliva Eskola
(Tähtisadetta palkattu nuori, alaikäinen)

VAPAAEHTOISET

Helsingin yliopiston draamakasvatuksen valinnaisten opintojen opettajaopiskelijat:
Minna Burakoff, Ulla-Annika Deppner, Flavia di Nola-Vatanen, Akseli Hakkarainen,
Pipsa Lilja, Ruusu Nirkko, Ilona Oranen, Terhi Penttinen, Patrik Polvi, Minna Saarela,
Kaisa-Maria Salminen, Fanny Sillman, Eeva-Leena Sirviö, Anu Tasajärvi, Mikko Varjanne,
Mirva Vuorela.

Kallion lukion opiskelijat: Aino Aulanko, Robin Berende, Ukko Bergman, Hilla Honkanen, Emmi Honkaniemi, Markus Häkkinen, Elise Kaskinen, Emmi Kiviharju, Tilda Lattu, Leevi Lehtonen, Venla Leppänen, Aida Mäkelä, Johanna Ojanen, Maria Palm, Eveliina Riihimäki, Emma Vaulo.